

Εθνικό και Καποδιστριακό
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Εθνικό και Ενωσιακό Δίκαιο: Η αρχή της Υπεροχής.

**Μια νομολογιακή και πολιτική θεώρηση εξ' αφορμής της απόφασης Weiss
του Γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου**

Διπλωματική εργασία

Επιβλέπων καθηγητής: Μεταξάς Αντώνιος

Ακαδημαϊκό έτος : 2021-2022

Επώνυμο : Τσέρου

Όνομα : Αναστασία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
Κεφάλαιο 1.....	4
Η ενωσιακή έννομη τάξη	4
1.1 Ευρωπαϊκή Ένωση : Η ανάδυση ενός νέου πολιτειακού μορφωματος	4
1.2 Η δημιουργία μιας νέας έννομης τάξης	5
1.3 Οι τρεις βασικές αρχές της ενωσιακής έννομης τάξης	6
1.4 Οι πηγές του ενωσιακού δικαίου	7
1.5 Τα όργανα της ενωσιακής έννομης τάξης.....	8
Κεφάλαιο 2.....	9
Το ζήτημα της Υπεροχής του ενωσιακού δικαίου	9
2.1 Έννοια και συσχετισμός ενωσιακής και εθνικής έννομης τάξης	9
2.2 Η αρχή της υπεροχής ως σημείο τριβής μεταξύ εθνικού και ενωσιακού δικαίου. ..	11
2.3 Η αρχή της υπεροχής στην νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης...	12
Κεφάλαιο 3.....	14
Ο Ρόλος των Δικαστικών Οργάνων εντός Έννομων Τάξεων	14
3.1 Πολιτική Θεώρηση των Δικαστικών Οργάνων: Η Δικαστική Ερμηνεία	14
3.2 Εθνικά-Συνταγματικά κι Ενωσιακά Συστήματα.....	16
3.3 Η Λήψη αποφάσεων ultra vires Εθνικών Δικαστικών Οργάνων έναντι του Ενωσιακού	19
Κεφάλαιο 4.....	20
Νομολογική και Πολιτική θεώρηση της Απόφασης Weiss.....	20
4.1 Η «Ιστορική» Απόφαση Weiss.....	20
4.2 Η Προσέγγιση Ultra Vires.....	21
4.3 Πολιτική Θεώρηση της Απόφασης Weiss	21
4.4 Εξουσιαστική Ερμηνευτική Αυτονομία	23
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	25
Βιβλιογραφία.....	27

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Απόφαση Weiss του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας έρχεται να «ταράξει» την ισορροπία της Ενωσιακής Έννομης Τάξης αμφισβητώντας την Αρχή της Υπεροχής του ενωσιακού δικαίου έναντι του εθνικού δικαίου των κρατών-μελών και συνεπώς την . Εν μέσω πανδημίας, η Απόφαση Weiss φαίνεται να ταράσσει συθέμελα τη δομή του πιο πρόσφατου Κοινοπολιτειακού Μορφώματος, αυτού της Ε.Ε. που αναδύθηκε ιστορικά τον προηγούμενο αιώνα.

Η έρευνα μας δεν έχει ως σκοπό να εξηγήσει την Απόφαση του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας ως μία δικαστική απαγγελία απομονωμένη από ένα ευρύτερο κοινωνικό αλλά και σύγχρονο κοινοπολιτειακό γίνεσθαι. Η σκοπιά της έρευνας που συντελείται στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας είναι κυρίως πολιτική και στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η Απόφαση Weiss υπό το πρίσμα της πολιτικής ανάλυσης και των διεργασιών που αυτή εκκινεί στην Ενωσιακή έννομη τάξη αλλά και στο Ενωσιακό εγχείρημα εν γένει. Τα αποτελέσματα μίας τέτοιας Απόφασης πλέον δεν αφορούν αμιγώς το γραπτό Δίκαιο και τον έλεγχο που ασκεί στα υποκείμενα του αλλά και την διατήρηση του status quo της Ε.Ε. εν γένει. Οι δικαστικές αποφάσεις από την ανάδυση των Συνταγματικών Εθνών-Κρατών είναι προϊόντα ερμηνείας του δικαίου από το εκάστοτε δικαστικό όργανο, συνεπώς το ζήτημα της ερμηνείας των Νόμων είναι καίριο για τη νομική επιστήμη εν γένει και τον κλάδο της φιλοσοφίας του δικαίου ειδικότερα.

Η ανάλυση των φιλοσοφικών όρων Δικαίου κι η κατανόηση τους θα μας διαφωτίσει σχετικά με το ειδικό βάρος της Απόφασης Weiss και θα μας δώσει μία οπτική που αποτυπώνει με σαφήνεια την ιστορική ευθύνη και το πολιτικό κόστος που φέρει, καθώς και το είδος των πολιτικών και δικαστικών αντιδράσεων που ενδέχεται να εγείρει.

Τέλος, η Ενωσιακή Έννομη Τάξη δεν εκφράζει απλά το νόημα των κανονιστικών κειμένων της κατά ντετερμινιστικό τρόπο, αλλά τα κείμενα των νόμων και τα Όργανα τα οποία εφαρμόζουν τους νόμους πρεσβεύουν μία ιδεολογία. Συνεπώς οι Νόμοι έχουν περιθώρια παρερμηνείας τέτοια ώστε η εκάστοτε πολιτική ιδεολογία να δύναται να επηρεάσει την κρίση του δικαστικού σώματος; Ποιες αποφάσεις ενδέχεται να στρέφονται έναντι της εκάστοτε έννομης τάξης και κυρίως τι πολιτικό και ιστορικό κόστος φέρουν; Ο σκοπός της Ενωσιακής Έννομης Τάξης είναι η πραγμάτωση του ενωσιακού εγχειρήματος σε μια ένωση δικαίου. Κι αυτό ακριβώς το εγχείρημα και το όραμα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης είναι ο πυρήνας αυτού του Πολιτειακού Μορφώματος που καλούμε Ευρωπαϊκή Ένωση. Κάπου εκεί κρύβονται και οι προκείμενες στις οποίες θα στηριχθούμε προκειμένου να ασκηθεί κριτική στην Απόφαση του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας, η οποία έναντι ακριβώς αυτού του οράματος στρέφεται έμμεσα ή άμεσα, ηθελημένα ή ακούσια η Απόφαση Weiss.

Κεφάλαιο 1

Η Ενωσιακή έννομη τάξη

1.1 Ευρωπαϊκή Ένωση: Η ανάδυση ενός νέου πολιτειακού μορφώματος

Η ανάδυση του εθνικού κράτους πριν από τέσσερις αιώνες ήταν κρίσιμη για τα γεγονότα που θα επακολουθούσαν κατά την ευρωπαϊκή ιστορία ορίζοντας έτσι μία Νέα Εποχή. Μετά την συνθήκη της Βεσφαλίας το 1648 το εθνικό κράτος ξεκίνησε την πορεία εξέλιξης του, η οποία περιελάμβανε σταδιακή υποχώρηση της μοναρχίας, διάκριση των εξουσιών και αναγνώριση δικαιωμάτων. Το συνεχώς εξελισσόμενο συνταγματικό εθνικό κράτος διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο στη διαμόρφωση της παγκόσμιας γεωπολιτικής σκηνής και αποτέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο ενός νέου πολιτειακού μορφώματος, αυτού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μέσα από τα συντρίμια του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου η προσπάθεια ανασυγκρότησης της Ευρώπης έφερε στην επιφάνεια την ανάγκη για ένα νέο πολιτειακό μόρφωμα το οποίο θα μπορούσε να εγγυηθεί σταθερότητα και ειρήνη. Στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα γεννήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως ονομάζεται σήμερα, η οποία ξεκίνησε την πορεία της στον ευρωπαϊκό χώρο με την μορφή τριών ξεχωριστών κοινοτήτων με αυστηρώς προσδιορισμένες καθ' ύλην αρμοδιότητες. Οι τρεις Κοινότητες ήταν η Έυρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα¹, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας² και η Έυρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα³, οι οποίες συστήθηκαν βάσει διεθνών πολυμερών συνθηκών. Η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας σε Ευρωπαϊκή Κοινότητα αφού επεκτάθηκε το πεδίο δράσης της και αυξήθηκαν οι αρμοδιότητες της, έθεσε τις βάσεις για την πραγματοποίηση του Ευρωπαϊκού εγχειρήματος.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα είχε δυνατότητα λήψης δεσμευτικών αποφάσεων, διέθετε ελεγκτικό μηχανισμό για την εφαρμογή των αποφάσεων αυτών, το Δίκαιο της εφαρμόζονταν κατά προτεραιότητα, διέθετε ιδίους πόρους και τέλος η μονομερής αποχώρηση από αυτήν ήταν αδύνατη⁴. Αυτοί οι λόγοι συντέλεσαν στο να θεωρείται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ένας «Υπερεθνικός Οργανισμός».

Το 1992 με την Συνθήκη του Μάαστριχτ μια νέα εποχή ξεκίνησε για την ευρωπαϊκή πραγματικότητα με την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία αποτελείτο από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και δύο ακόμη πυλώνες, την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας και την Δικαστική και Αστυνομική Συνεργασία. Εν συνεχεία οι αναθεωρητικές

¹ Έγγραφο 11951K/TXT Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα Δεν ισχύει πλέον, Ημερομηνία λήξης ισχύος: 23/07/2002 <http://data.europa.eu/eli/treaty/ceca/sign>

² Έγγραφο 11957A/TXT Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας <http://data.europa.eu/eli/treaty/euratom/sign>

³ Έγγραφο 11957E/TXT Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας <http://data.europa.eu/eli/treaty/teec/sign>

⁴ Κατείχε δηλαδή όλα τα χαρακτηριστικά προνόμια μίας Αυτόνομης Αρχής κι Έννομης Τάξης (Παπαδοπούλου Ρ.Ε- ,2011, Κεφάλαιο 1)

συνθήκες του Άμστερνταμ και της Νίκαιας εμπλούτισαν τις αρμοδιότητες της Ένωσης με αποτέλεσμα το 2009 στην συνθήκη της Λισαβόνας η ΕΕ να αποτελέσει ένα ενιαίο πολιτειακό μόρφωμα στο οποίο έχουν ενσωματωθεί οι δυο διακυβερνητικοί πυλώνες.⁵

Η διαδικασία της Ευρωπαϊκής ενοποίησης όμως είναι διαρκώς εξελισσόμενη και θέτει σε αμφισβήτηση την επάρκεια του εθνικού κράτους σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Το κλασικό έθνος-κράτος έρχεται σταδιακά σε μία για πολλούς εξελικτική μετουσίωση και για άλλους στρέβλωση της ίδιας της έννοιας «εθνικό κράτος», εξαιτίας της ένταξής του σε αυτό το ιδιόμορφο πολιτειακό status, διεθνοποιώντας τόσο της ίδιες τις κοινωνίες που αποτελούν την βάση κάθε κράτους όσο και τις οικονομίες τους. Η Ενωσιακή πραγματικότητα φέρει στη συζήτηση από την μία πλευρά την συμπλήρωση του Εθνικού Κράτους ενώ από μία άλλη πλευρά την ολοένα αυξανόμενη αντικατάστασή του. Η κατεύθυνση προς ένα υπερεθνικό μοντέλο όπου κυρίαρχα κράτη αποτελούν την ενοποιητική αρχή, το σύνολο των οποίων όμως αποτελεί ένα αυτόνομο πολιτικό σύστημα συντελεί σε ένα γενικότερο φαινόμενο αποκρατικοποίησης της εξουσίας. Η πολιτική ενοποίηση ως πραγμάτωση του ευρωπαϊκού οράματος παραμένει έως και σήμερα ένα ακανθώδες ζήτημα το οποίο έχει αναλυθεί εις βάθος, καθώς η επίτευξή του συναρτάται απόλυτα με την εκχώρηση κυριαρχίας από τα κράτη-μέλη. Η κυριαρχία, ως ακρογωνιαίος λίθος του έθνους-κράτους, είναι ο βασικός αποτρεπτικός παράγοντας της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, πράγμα που σημαίνει πως τα κράτη-μέλη απολαμβάνουν τα οφέλη της συμμετοχής τους στην Ε.Ε. χωρίς όμως να είναι διατεθειμένα να παραχωρήσουν περαιτέρω κυριαρχία, γεγονός που γίνεται εμφανές και ιστορικά στα κείμενα των Συνθηκών και τον διάλογο που προηγήθηκε της υπογραφής τους.

1.2 Η δημιουργία μιας νέας έννομης τάξης

Με την ανάδυση του νέου πολιτειακού μορφώματος μία νέα Έννομη Τάξη θεμελιώνεται με τις Ιδρυτικές Συνθήκες οι οποίες συνιστούν τα κανονιστικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι κανόνες δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν μια πλήρη και συγκροτημένη έννομη τάξη ως ένα “σύνολο κανόνων δικαίου οργανωμένων και διαρθρωμένων με συνοχή”.

Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης νομιμοποίησαν την νέα έννομη τάξη και μεταβίβασαν σε αυτήν συγκεκριμένες κυριαρχικές εξουσίες και αρμοδιότητες. Στο πλαίσιο της ενωσιακής έννομης τάξης δημιουργήθηκε ένα “σύστημα δικαίου”, το οποίο είναι δεσμευτικό τόσο για τα κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και για τους πολίτες αυτών.

Για τη θεμελίωση της νέας έννομης τάξης επιβάλλεται να αναγνωριστεί η νομοτεχνική της ιδιαιτερότητα σε σχέση με τις εθνικές έννομες τάξεις. Έχοντας όλες τις εξουσίες για να επιτύχει το έργο που της ανατέθηκε από τα κράτη-μέλη, η ενωσιακή έννομη τάξη λειτουργεί αυτοτελώς και αυτόνομα, ανεξάρτητη από κάθε επιρροή των εθνικών δικαιοκώ

⁵ Παπαδοπούλου Λίνα , 2008 , Ενότητα 1 ,2

συστημάτων. Κατοχυρώνεται έτσι η θεσμική της αυτάρκεια χωρίς βέβαια να ανταγωνίζεται τις εθνικές έννομες τάξεις καθώς αποτελεί μια νέα *sui generis* βαθμίδα εξουσίας.

1.3 Οι τρεις βασικές αρχές της ενωσιακής έννομης τάξης

Το ενωσιακό δίκαιο και η έννομη τάξη που το θεμελιώνει διέπεται από τρεις βασικές αρχές, την αρχή της υπεροχής και τις αρχές της άμεσης εφαρμογής και του άμεσου αποτελέσματος.⁶ Η αρχή της υπεροχής δεν θα μπορούσε να ισχύει αν δεν είχαν καθιερωθεί η αρχές της άμεσης εφαρμογής και του άμεσου αποτελέσματος, οι οποίες αποτελούν *conditio sine qua non* στην περίπτωση αυτή.

Ήδη από την δεκαετία του '60 το ΔΕΚ (νυν ΔΕΕ) με την νομολογία του ανέδειξε ως κεφαλαιώδους σημασίας τις παραπάνω αρχές. Ορόσημο για την ενωσιακή έννομη τάξη αποτελεί η απόφαση *Van Gend and Loos*⁷, η οποία ανέδειξε την ειδική ποιότητα της ενωσιακής έννομης τάξης. Το Δικαστήριο στην συγκεκριμένη απόφαση με ημερομηνία 5 Φεβρουαρίου 1963 κατέστησε σαφές πως " η Κοινότητα αποτελεί μια νέα έννομη τάξη του Διεθνούς Δικαίου". Σκόπιμο είναι να αναφερθούν και τα παρακάτω αποσπάσματα: «ο σκοπός της δημιουργίας της Συνθήκης ΕΚ είναι να εγκαθιδρύσει μια κοινή αγορά, η λειτουργία της οποίας αφορά άμεσα τα ενδιαφερόμενα μέλη της Κοινότητας, δείχνοντας ότι η Συνθήκη αυτή είναι κάτι περισσότερο από μια συμφωνία που απλώς δημιουργεί αμοιβαίες υποχρεώσεις μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών. Αυτή η άποψη επιβεβαιώνεται και από τον Πρόλογο της Συνθήκης που αναφέρει όχι μόνο τις κυβερνήσεις αλλά και τους πολίτες. Επιβεβαιώνεται επίσης πιο ειδικά από την ίδρυση θεσμικών οργάνων οπλισμένων με κυριαρχικά δικαιώματα και εξουσίες, η άσκηση των οποίων επηρεάζει τα κράτη μέλη και τους πολίτες τους και σε συνέχεια του έργου που έχει ανατεθεί στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σύμφωνα με το άρθρο 177 της Συνθήκης, ο στόχος του είναι να εξασφαλίσει ομοιόμορφη ερμηνεία της Συνθήκης από τα εθνικά δικαστήρια και όργανα, επιβεβαιώνοντας ότι τα κράτη έχουν κατανοήσει το γεγονός ότι το κοινοτικό δίκαιο έχει ένα τέτοιο κύρος που μπορεί να το επικαλεστούν οι πολίτες τους ενώπιον αυτών των δικαστηρίων και οργάνων» (ΔΕΚ υπ.26/62, *Van Gend and Loos*)⁸. Απορρέει εκ των ανωτέρω ότι η Κοινότητα αποτελεί μια νέα έννομη τάξη του Διεθνούς Δικαίου με υποκείμενα τόσο τα κράτη μέλη που την απαρτίζουν όσο και τους πολίτες τους, υπέρ της οποίας τα κράτη έχουν περιορίσει σε συγκεκριμένους τομείς τα κυριαρχικά τους δικαιώματα. Επιπλέον ο όρος έννομη τάξη που χρησιμοποιείται στην απόφαση διαφοροποιεί το κοινοτικό δίκαιο από το εθνικό δίκαιο και το διεθνές δίκαιο, γεγονός που ενισχύει την αυτονομία, την ανεξαρτησία και την εξουσία της.

Η αυτονομία της ενωσιακής έννομης τάξης συντίθεται από την ύπαρξη αρθρωμένου συνόλου με ίδια όργανα εξοπλισμένα με εξουσία να θέτουν δεσμευτικούς κανόνες δικαίου

⁶ Χριστιανός Α.Β. ,2010-11 Κεφάλαιο 3 σελ. 42-43 και Ρ.-Ε Παπαδοπούλου 2011, σελ. 27

⁷ Σχετική απόφαση 'NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos κατά Nederlandse administratie der belastingen' (1963) 26/62.

⁸ Επίσης εντός της Απόφασης της σχετικής αναφοράς 2

κατά συγκεκριμένη και δικαστικά ελέγξιμη διαδικασία. Επίσης η νέα έννομη τάξη διεκδικεί υπεροχή δημιουργώντας ταυτόχρονα απευθείας υποχρεώσεις και δικαιώματα στα κράτη και τους πολίτες τους ενώ οι κανόνες δικαίου της αποκλείουν καταρχήν την εφαρμογή διεθνικών κανόνων για την επίλυση των διαφορών. Επιπροσθέτως η τήρηση των κανόνων δικαίου ανατίθεται σε ανεξάρτητη διαστική αρχή που είναι αρμόδια για την διασφάλιση της ενιαίας εφαρμογής και ερμηνείας των δεσμευτικών κανόνων δικαίου. Τέλος η νέα έννομη τάξη αναγνωρίζει την ευθύνη της για τις πράξεις των οργάνων της εξασφαλίζοντας έτσι την αυτονομία της.⁹

1.4 Οι πηγές του Ενωσιακού δικαίου

Η προέλευση και η θεμελίωση των κανόνων δικαίου που συνθέτουν την ενωσιακή έννομη τάξη συνοψίζεται στον όρο “πηγή”. Στην θεωρία του ενωσιακού δικαίου γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ πρωτογενούς και παράγωγου δικαίου.¹⁰ Ως πρωτογενές δίκαιο ορίζεται το δίκαιο που απορρέει από τις ιδρυτικές συνθήκες στις οποίες και βασίζεται συνολικό δικαιοσύστημα. Οι ιδρυτικές συνθήκες, δηλαδή οι συνθήκες για την ίδρυση της ΕΚΑΧ, της ΕΚ, της ΕΚΑΕ και της ΕΕ συνοδεύονται από Παραρτήματα και Πρωτόκολλα, τα οποία επίσης θεωρούνται πηγές πρωτογενούς δικαίου.

Οι τροποποιητικές συνθήκες που ακολούθησαν τις ιδρυτικές, όπως η συνθήκη του Άμστερνταμ¹¹, της Νίκαιας¹² και η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη¹³, κατατάσσονται επίσης στην κατηγορία του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου. Επιπλέον οι Δηλώσεις που συνοδεύουν τόσο τις ιδρυτικές όσο και τις τροποποιητικές συνθήκες συμπεριλαμβάνονται στο πρωτογενές δίκαιο και η σημασία τους έγκειται στο γεγονός ότι μπορούν να αποτελέσουν ερμηνευτικά εργαλεία, ιδίως εκείνες που υπογράφονται από το σύνολο των κρατών μελών. Οι συνθήκες προσχώρησης¹⁴, οι οποίες συνοδεύονται από την “Πράξη περί των όρων Προσχώρησης”, παραρτήματα και πρωτόκολλα αποτελούν και αυτές μέρος του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου. Τέλος κατόπιν έναρξης ισχύος της Συνθήκης της

⁹ Ρ.-Ε Παπαδοπούλου, 2011, σελ. 2 – 26

¹⁰ Χριστιανός Α.Β., 2010-11 σελ. 36

¹¹ **Υπογραφή:** 2 Οκτωβρίου 1997, **Έναρξη ισχύος:** 1η Μαΐου 1999, **Σκοπός:** μεταρρύθμιση των θεσμικών οργάνων της ΕΕ εν όψει της προσχώρησης νέων κρατών μελών στην Ένωση.

¹² **Υπογραφή:** 26 Φεβρουαρίου 2001, **Έναρξη ισχύος:** 1η Φεβρουαρίου 2003, **Σκοπός:** μεταρρύθμιση των θεσμικών οργάνων, ώστε να μπορεί η ΕΕ να λειτουργεί αποτελεσματικά μετά την αύξηση των κρατών μελών της σε 25.

¹³ **Υπογραφή:** 17 Φεβρουαρίου 1986 (Λουξεμβούργο) / 28 Φεβρουαρίου 1986 (Χάγη). **Έναρξη ισχύος:** 1η Ιουλίου 1987 **Σκοπός:** μεταρρύθμιση των θεσμικών οργάνων εν όψει της προσχώρησης της Πορτογαλίας και της Ισπανίας και επίτευξη της διαδικασίας λήψης αποφάσεων εν όψει της ενιαίας αγοράς.

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-accession.html?locale=el> όλες οι προσχωρήσεις από το 1972 κι έπειτα .

Λισαβόνας¹⁵ στις πρωτογενείς πηγές του ενωσιακού δικαίου προστέθηκε και ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁶.

Η αδιάκοπη εξέλιξη της ενωσιακής έννομης τάξης έφερε στο προσκήνιο κενά τα οποία οι γραπτοί κανόνες δικαίου αδυνατούσαν να καλύψουν. Το ΔΕΕ για να αντιμετωπίσει το συγκεκριμένο πρόβλημα εντόπισε στη νομολογία του τις γενικές αρχές που διέπουν το ενωσιακό δίκαιο. Οι γενικές αρχές αποτελούν άγραφες πηγές δικαίου και κωδικοποιούνται στις γενικές αρχές Διεθνούς Δικαίου, γενικές αρχές ενωσιακού Δικαίου και γενικές αρχές του δικαίου των κρατών - μελών.

Ως δεύτερη κατηγορία πηγών του ενωσιακού δικαίου ορίζεται το παράγωγο δίκαιο, το οποίο αποτελεί το δίκαιο που παράγεται από τη δραστηριότητα των οργάνων της Ένωσης κατά την προβλεπόμενη διαδικασία. Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιορίζονται από την αρχή της ειδικής εξουσιοδότησης πράγμα το οποίο σημαίνει πως η νομοθετική τους δραστηριότητα περιορίζεται και προσδιορίζεται από τις Συνθήκες. Οι πράξεις που δύνανται να εκδώσουν το Συμβούλιο, η Επιτροπή και το Κοινοβούλιο όπως επίσης και οι έννομες συνέπειες των πράξεων αυτών προβλέπονται στο άρθρο 249 της ΣΕΕ. Οι πράξεις αυτές διακρίνονται σε Κανονισμούς, Οδηγίες, Αποφάσεις, Συστάσεις και Γνώμες.¹⁷

1.5 Τα όργανα της Ενωσιακής έννομης τάξης

Για την ερμηνεία και εφαρμογή των συνθηκών προϋποτίθεται η ύπαρξη δικαιοδοτικών οργάνων, ο σκοπός των οποίων είναι η ένδικη προστασία των υποκειμένων του ενωσιακού δικαίου. Η δικαστική οργάνωση της Ένωσης επιτυγχάνεται με την εγκαθίδρυση δικαιοδοτικών οργάνων με αρμοδιότητα την ερμηνεία και την εφαρμογή κανόνων ουσιαστικού δικαίου. Τα δικαιοδοτικά όργανα της ενωσιακής έννομης τάξης διακρίνονται σε κεντρικά και περιφερειακά, όπου κριτήριο της διάκρισης αποτελεί η κεντρική ή αποκεντρωμένη διοίκηση.

Παραθέτουμε¹⁸ : «207. Η ερμηνεία και εφαρμογή Συνθηκών, με σκοπό την παροχή ένδικης προστασίας στα υποκείμενα του ενωσιακού δικαίου, προϋποθέτει την ύπαρξη στην

¹⁵ **Υπογραφή:** 13 Δεκεμβρίου 2007 **Έναρξη ισχύος:** 1η Δεκεμβρίου 2009 **Σκοπός:** να γίνει η ΕΕ πιο δημοκρατική, πιο αποτελεσματική και πιο ικανή να αντιμετωπίζει "με μία φωνή" παγκόσμια προβλήματα, όπως η κλιματική αλλαγή.

¹⁶ Έγγραφο 12007P/TXT **Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

http://data.europa.eu/eli/treaty/char_2007/oj / Έγγραφο 32007X1214(01)

Επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

¹⁷ Χριστιανός Α.Β., 2010 σελ. 37-40, 59-61

¹⁸ Χριστιανός Α.Β., 2010, σελ. 67 εκ του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ : Παράγραφος 3 Τα ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας του ενωσιακού δικαιοδοτικού συστήματος Α' Όργανα του ενωσιακού δικαιοδοτικού συστήματος πργρφ. 207-229

Ένωση οργάνων εκδικάσεως διαφορών και κατάγνωσης, καθώς και επιβολής κυρώσεων (δικαιοδοτικών οργάνων). Η ύπαρξη δικαιοδοτικών οργάνων συνδέεται άμεσα με το ζήτημα της δικαστικής οργάνωσης της Ένωσης. Με άλλα λόγια, η δικαστική οργάνωση της Ένωσης σημαίνει ότι η τελευταία αναγνωρίζει ή εγκαθιδρύει δικαιοδοτικά όργανα με αρμοδιότητα να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν κανόνες ιδίως ουσιαστικού δικαίου που θεσπίζει με σκοπό ακριβώς να διασφαλισθεί ένδικη προστασία στα υποκείμενα δικαίου της ενωσιακής έννομης τάξης. Τα δικαιοδοτικά αυτά όργανα διακρίνονται σε κεντρικά και περιφερειακά ή αποκεντρωμένα.»

Κεντρικό δικαιοδοτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), το οποίο είναι ένα εκ των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Ο όρος Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημαίνει το θεσμικό όργανο της Ένωσης το οποίο ασκεί την δικαιοδοτική εξουσία και συνεπώς περιλαμβάνει το Δικαστήριο (πρώην Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων), το Γενικό Δικαστήριο (πρώην Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων) και τα ειδικευμένα δικαστήρια όπως το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης. Τα δικαιοδοτικά όργανα αυτά διαθέτουν δοτές αρμοδιότητες και οφείλουν να δρουν βάσει των αρμοδιοτήτων αυτών, οι οποίες ορίζονται από τις Συνθήκες.

Τα περιφερειακά δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης είναι τα όργανα της Εκτελεστικής Εξουσίας των Κρατών-μελών. Η διοικητική εφαρμογή των νομοθετικών πράξεων που θεσπίζονται από τα κεντρικά όργανα της Ένωσης πραγματοποιείται από τα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας των κρατών μελών. Η αποκεντρωμένη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης συνιστά τον κανόνα για πολλούς τομείς αρμοδιότητας της Ένωσης όπως η εσωτερική αγορά, η ελεύθερη κυκλοφορία, το περιβάλλον, η αγροτική πολιτική, η τελωνειακή ένωση και η προστασία του καταναλωτή.

Κεφάλαιο 2

Το ζήτημα της Υπεροχής του Ενωσιακού δικαίου

2.1 Έννοια και συσχετισμός Ενωσιακής και εθνικής έννομης τάξης

Η έννομη τάξη είναι μια νοητική κατασκευή η οποία αποτελεί το αποτέλεσμα μιας λογικής δόμησης¹⁹, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως δεν παράγει απτά και συγκεκριμένα αποτελέσματα στον πραγματικό κόσμο. Με τον όρο λοιπόν “έννομη τάξη” προσδιορίζεται ένα σύστημα κανόνων δικαίου, εν προκειμένω της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον όμως δεν θα μπορούσε να εννοηθεί έννομη τάξη η οποία δεν περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία: τη δικαιοδοσία ή αρμοδιότητα, δηλαδή τα θέματα τα οποία ρυθμίζονται από την έννομη τάξη, τα υποκείμενα, δηλαδή τα πρόσωπα που απευθύνεται, το έδαφος και τα όργανα της. Αυτές

¹⁹ Παπαδοπούλου Λίνα, 2009 σελ. 53

οι έννοιες δικαίου αποτελούν τις *Αναγκαίες Συνθήκες* ύπαρξης της νοητικής κατασκευής που ονομάζουμε έννομη τάξη.

Το σύστημα κανόνων δικαίου μπορεί να νοηθεί ως μια πυραμίδα όπου κάθε κανόνας δικαίου κατηγοριοποιείται ανάλογα με την ισχύ του και για κάθε κανόνα δικαίου υπάρχει κάποιος άλλος ιεραρχικά ανώτερος που αποτελεί πηγή ισχύος για τον πρώτο. Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκεται ο θεμελιώδης κανόνας, ο οποίος είναι αυθύπαρκτος και δεν αντλεί την ισχύ του από άλλον κανόνα δικαίου.

Στο πλαίσιο αυτό λοιπόν η σχέση μεταξύ ενωσιακής έννομης τάξης και εθνικής έννομης τάξης οφείλει να διευθετηθεί τόσο στο επίπεδο της ιεράρχησης του ενός δικαιοκού συστήματος έναντι του άλλου όσο και στα υποκείμενά τους. Για την ακρίβεια τα υποκείμενα, η εδαφική επικράτεια αλλά και τα όργανα της εθνικής έννομης τάξης αποτελούν υποσύνολο της ενωσιακής έννομης τάξης. Προκύπτει λοιπόν η ανάγκη τα δύο δικαιοκτικά συστήματα να διαμορφώσουν ένα κοινώς αποδεκτό πλαίσιο λειτουργίας.

Η σχέση μεταξύ εθνικής και ενωσιακής έννομης τάξης θα μπορούσε να λάβει τρεις μορφές με βάση την θεωρία του διεθνούς δικαίου, αρχικώς, οι δύο έννομες τάξεις θα μπορούσαν να είναι συνάλληλες δηλαδή να είναι ανεξάρτητες η μία από την άλλη υπακούοντας όμως σε έναν τρίτο κοινό θεμελιώδη κανόνα. Επίσης οι δύο έννομες τάξεις θα μπορούσαν να είναι παράλληλες, δηλαδή η κάθε μία να είναι ανεξάρτητη και αυτοτελής υπακούοντας στον δικό της θεμελιώδη κανόνα, ενώ τέλος θα μπορούσε η μία να είναι υπάλληλη της άλλης, δηλαδή η εθνική να υπάγεται στην ενωσιακή.

Οι δύο δικαιοκτικές σφαίρες, η εθνική και η ενωσιακή είναι ανεξάρτητες, αλλά όχι και απομονωμένες, αντιθέτως αλληλοσυμπληρώνονται και επικαλύπτουν η μια την άλλη ιδίως στο επίπεδο των συντρεχουσών αρμοδιοτήτων. Καθίσταται σαφές, πως η ανάγκη ρύθμισης της σχέσης των δυο τάξεων αυξάνεται όσο αυξάνονται οι αρμοδιότητες του ενωσιακού δικαίου και η εισχώρησή του στο εθνικό δίκαιο.

Ωστόσο κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε την εξής ιδιομορφία της ενωσιακής έννομης τάξης η οποία αποδίδεται στο εξής παράθεμα:

«Η συνταγματική ποιότητα της ενωσιακής έννομης τάξης αντανακλάται, επίσης, και στο γεγονός ότι η ίδια ορίζει τη σχέση της με την εσωτερική έννομη τάξη των κρατών-μελών της ΕΕ μέσω των αρχών της υπεροχής, της άμεσης εφαρμογής και του άμεσου αποτελέσματος, περιορίζοντας έτσι ή ακόμη και αποκλείοντας την άσκηση αρμοδιότητας από τα κράτη-μέλη σε ορισμένους εξόχως κομβικούς τομείς πολιτικής και νομοθετικής δράσης.»²⁰

²⁰ Μεταξάς Α., 2016, σελ.351 Παράθεμα εκ του: «Σκέψεις για την ποιοτική ιδιαιτερότητα της ενωσιακής έννομης τάξης»

2.2 Η αρχή της υπεροχής ως σημείο τριβής μεταξύ εθνικού και ενωσιακού δικαίου.

Η ανάδυση της ενωσιακής έννομης τάξης αλλά και του πολιτειακού μορφώματος του οποίου αυτή αποτελεί μέρος συνοδεύεται από την διεύθυνση του ενωσιακού δικαίου στο εθνικό δίκαιο. Το γεγονός αυτό όσο εξελίσσεται το ευρωπαϊκό εγχείρημα εγείρει συγκρούσεις και εντάσεις μεταξύ εθνικού και ενωσιακού δικαίου οι οποίες στηρίζονται στην έννοια της “υπεροχής”. Η “υπεροχή” ως υπέρτατη κανονιστική ισχύς θεωρείται μήλον της έριδος για το εθνικό και το ενωσιακό δίκαιο καθώς εμπεριέχει το ζήτημα της κυριαρχίας, η οποία αποτελεί ζητούμενο τόσο για την Ε.Ε. όσο βέβαια και για τα κράτη-μέλη ως κύριο συστατικό της ύπαρξής τους. Σε ένα πεδίο αντιπαλότητας, τόσο το εθνικό Σύνταγμα από την πλευρά του κράτους- μέλους όσο και οι ιδρυτικές Συνθήκες από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης διεκδικούν τον ρόλο του θεμελιώδους κανόνα. Η αξίωση αυτή αποτελεί ένα νομικό αλλά κυρίως πολιτικό πρόβλημα για την εξέλιξη των σχέσεων εθνικού και ενωσιακού δικαίου αλλά και την ολοκλήρωση του ενωσιακού εγχειρήματος εν γένει.

Το ζήτημα της “υπεροχής” υπήρξε πρωταρχικής σημασίας για την ενωσιακή έννομη τάξη πράγμα το οποίο εκφράστηκε από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τόσο στην ανακήρυξη της “υπεροχής” ως μιας εκ των βασικών αρχών του ενωσιακού δικαίου όσο και στην νομολογία του. Οι αρχές της άμεσης εφαρμογής και του άμεσου αποτελέσματος αλλά κυρίως η αρχή της υπεροχής συνέβαλαν στο να αποκτήσει το ενωσιακό δίκαιο έναν συνταγματικό χαρακτήρα. Η αξίωση υπεροχής του ενωσιακού δικαίου έναντι του εθνικού άρα και του θεμελιώδους κανόνα κάθε κράτους, του Συντάγματος, έρχεται να ανατρέψει την μέχρι πρότινος ακλόνητη παραδοχή πως το Σύνταγμα αποτελεί πρώτη και έσχατη πηγή κανονιστικής ισχύος και αντικατοπτρίζει την βούληση του κυρίαρχου λαού. Σε περίπτωση που η “υπεροχή” του ενωσιακού δικαίου γινόταν πλήρως και αδιαμφισβήτητα αποδεκτή από όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα άλλαζε η ποιότητα των εθνικών δικαιοκτικών συστημάτων και συνεπώς και η σύγχρονη θεωρία περί εθνικού δικαίου.

Στην προσπάθεια συνταγματοποίησης της Ένωσης, υψίστης σημασίας υπήρξε ο ρόλος που διαδραμάτισε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο του διαλόγου με τα εθνικά δικαστήρια των κρατών-μελών μέσω του ιδιοφυούς μηχανισμού της προδικαστικής παραπομπής. Το Δικαστήριο στις αποφάσεις του ήδη από το 1986 χαρακτήρισε “συνταγματικό” το κείμενο της Συνθήκης της ΕΚ. Χαρακτηριστικά στην υπόθεση με αριθμό 294/83 Parti ecologiste ‘ Les Verts’ κατά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όπου η Συνθήκη περιγράφεται ως θεμελιώδης καταστατικός χάρτης τον οποίο όλα τα κράτη-μέλη από την στιγμή της ένταξής τους δεσμεύτηκαν να τηρούν.

Διαφαίνεται λοιπόν πως η ενωσιακή έννομη τάξη συγκρούεται ως έναν βαθμό με την εθνική έννομη τάξη διεκδικώντας την “υπεροχή” της, πράγμα το οποίο καθορίζει και την αποτελεσματικότητα της δικαιοπαραγωγικής της δραστηριότητας. Καθίσταται σαφές εξάλλου πως η ποιότητα και αποτελεσματικότητα δικαιοπαραγωγικής δραστηριότητας αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο πάνω στον οποίο βασίζεται όλο το ενωσιακό οικοδόμημα. Η αξίωση της εφαρμογής των ενωσιακών κανόνων έστω και αν αυτό σημαίνει την υποχώρηση των εθνικών κανόνων δικαίου είναι καίριας σημασίας για την ενωσιακή έννομη τάξη. Το

γεγονός αυτό βέβαια εκλαμβάνεται από τα κράτη - μέλη ως αμφισβήτηση της κυριαρχίας τους.

Η αντίσταση των κρατών - μελών στην πλήρη αποδοχή της αρχής της υπεροχής οδηγεί στην δυστοκία του ενωσιακού νομοθέτη να ενσωματώσει την αρχή της υπεροχής μέσω μιας αυτοτελούς “συστατικής” διατύπωσης στο ίδιο το κανονιστικό κείμενο. Αυτό το γεγονός προκύπτει από την φυσιολογική διατύπωση του ερωτήματος του πώς ακριβώς θα απορροφήσει το Εθνικό Σύνταγμα μία ιεραρχικά ανώτερη αξίωση και θα πλαισιωθεί εκ νέου στο ευρύτερο ενωσιακό περιβάλλον.²¹ Συνεπώς το γεγονός πως η αρχή της υπεροχής βρίσκεται σε μια προσαρτώμενη Δήλωση έχει σημειολογική σημασία, χωρίς αυτό να σημαίνει πως κατ’ αυτόν τον τρόπο στερείται ισχύος. Στην σύγχρονη θεωρία του δικαίου άλλωστε η πολιτική και το δίκαιο βρίσκονται σε διαλεκτική σχέση μεταξύ τους, όπου το δίκαιο διαμορφώνεται βάσει των κοινωνικοπολιτικών συσχετισμών, τους οποίους και συμπροσδιορίζει όπως γίνεται σαφές και στο ακόλουθο παράθεμα: «Το δίκαιο, αν και προφανώς χαρακτηρίζεται από έναν βαθμό αυτονομίας σε σχέση με έτερα κοινωνικά φαινόμενα και πρακτικές, εντούτοις διαμορφώνεται εντός των κοινωνικοπολιτικών συσχετισμών, τους οποίους με τη σειρά του συμπροσδιορίζει.»²²

Η αποτύπωση της αρχής της υπεροχής λοιπόν αυτοτελώς στο κανονιστικό κείμενο θα προϋπέθετε και την αντίστοιχη πλήρη αποδοχή της από τα κράτη-μέλη, πράγμα για το οποίο δεν έχει υπάρξει ακόμη η απαραίτητη πολιτική βούληση. Σε ένα ύστερο στάδιο εμβάθυνσης της Ένωσης μια τέτοια πράξη θα καταστεί αναγκαία για την επίτευξη της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

2.3 Η αρχή της υπεροχής στην νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η απόφαση Flaminio Costa κατά Enel

Η αξίωση για υπεροχή του ενωσιακού (πρώην κοινοτικού) δικαίου έναντι του εθνικού δικαίου στην νομολογία του Δικαστηρίου στην υπόθεση με αριθμό 6/64 με ημερομηνία έκδοσης την 15η Φεβρουαρίου του 1964, Flaminio Costa κατά Enel. Το ΔΕΕ επεσήμανε ήδη από την 15.7.1964 ότι: «Ιδρύοντας μία Κοινότητα απεριόριστης διάρκειας, έχουσα δικά της όργανα, νομική προσωπικότητα, ικανότητα δικαίου, ικανότητα διεθνούς εκπροσώπησης και ιδίως πραγματικές εξουσίες απορρέουσες από τον περιορισμό των αρμοδιοτήτων τους και τη μεταβίβαση εξουσιών τους στην Κοινότητα, τα κράτη-μέλη περιόρισαν, αν και σε ορισμένους μόνο τομείς τα κυριαρχικά τους δικαιώματα και δημιούργησαν έτσι ένα σύστημα δικαίου εφαρμοζόμενο τόσο στους υπηκόους τους όσο και σ’ αυτά τα ίδια».²³

Η ιδιοφυής σύλληψη της προδικαστικής παραπομπής συνέβαλε τα μέγιστα στην αποκρυστάλλωση της αρχής της υπεροχής αφού στην απόφαση Costa κατά Enel το Ιταλικό

²¹ Παπαδοπούλου Λίνα, 2009 σελ. 58

²² Μεταξάς Α., 2016 σελ. 346

²³ Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης («ΔΕΕ»), απόφαση της 15.7.1964, C-6/64, Costa κατά ENEL, Συλλ. 1954-1964/1197

Δικαστήριο απηύθυνε προδικαστικό ερώτημα που αφορούσε την σύγκρουση προγενέστερου κανόνα δικαίου της ΕΚ με μεταγενέστερο κανόνα δικαίου της Ιταλίας. Ο εθνικός κανόνας δικαίου είχε αντίθετο περιεχόμενο και συνεπώς έγειρε διαφορετικές έννομες συνέπειες από τον κοινοτικό κανόνα δικαίου. Το ΔΕΚ με βάση και τα παραπάνω αποσπάσματα έκρινε πως το κοινοτικό δίκαιο υπερίσχυε και ο εθνικός νόμος που ερχόταν σε αντίθεση με αυτό θα έπρεπε να σταματήσει να υφίσταται στο νομικό σύστημα της Ιταλίας.

Το ΔΕΚ στην συγκεκριμένη υπόθεση αφού τόνισε την αρχή της αμεσότητας την συσχέτισε με την αρχή της υπεροχής κρίνοντας πως η Κοινότητα αποτελεί μια νέα νομική οντότητα. Η απόφαση αναφέρει συγκεκριμένα πως «προκύπτει από όλες αυτές τις παρατηρήσεις ότι το δίκαιο της Κοινότητας πηγάζει απευθείας από τη Συνθήκη, μια ανεξάρτητη πηγή δικαίου, και δεν μπορεί λόγω της ιδιαίτερης και πρωτότυπης φύσης του να παρακαμφθεί από τις εθνικές κανονιστικές διατάξεις, οποιασδήποτε μορφής, έτσι ώστε να μην στερηθεί το χαρακτήρα του ως κοινοτικού δικαίου και χωρίς τη νομική βάση της ίδιας της κοινότητας. Εξάλλου ήδη από το 1967 το ίδιο το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας χαρακτηρίζει παλαιότερες Συνθήκες της ΕΚ ως «Σύνταγμα της Κοινότητας» με την ίδια αξίωση να πηγάζει από ένα σώμα Συνθηκών ένα ενωσιακό ή τότε κοινοτικό δίκαιο.²⁴ Η μεταβίβαση από τα εθνικά νομικά συστήματα των κρατών στην κοινοτική έννομη τάξη των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που προβλέπονται μέσα στη Συνθήκη συνοδεύεται με έναν διαρκή περιορισμό των κυριαρχικών εξουσιών τους, κατά το οποίο οποιαδήποτε μεταγενέστερη μονομερή πράξη που δεν είναι συμβατή με το πνεύμα της κοινότητας δεν μπορεί να υπερισχύσει».

Καθίσταται σαφές στο παραπάνω απόσπασμα, πως από τη στιγμή που κάποιο κράτος γίνεται μέλος της Κοινότητας δέχεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ένταξη άρα και την εκχώρηση κυριαρχίας σε συγκεκριμένους τομείς. Επιπλέον η εκχώρηση αυτή συνεπάγεται την αποδοχή της υπεροχής των κοινοτικών κανόνων δικαίου έναντι του εθνικού δικαίου. Αποτυπώνεται ρητώς πως η έννομη τάξη της Κοινότητας είναι “ανεξάρτητη και αυτόνομη” καθώς και ότι δεσμεύει τις εσωτερικές έννομες τάξεις των κρατών-μελών της Κοινότητας. Η απόφαση αυτή λοιπόν του ΔΕΚ (νυν ΔΕΕ) δημιουργεί ένα δεδικασμένο που σαφώς προάγει μια ιεραρχική σχέση μεταξύ κοινοτικού και εθνικού κανόνα δικαίου όπου το πρώτο υπερτερεί.

²⁴ Μεταξάς Α. 2016, σελ. 349

Κεφάλαιο 3

Ο Ρόλος των Δικαστικών Οργάνων εντός Έννομων Τάξεων

3.1 Πολιτική Θεώρηση των Δικαστικών Οργάνων : Η Δικαστική Ερμηνεία

Όπως αναπτύχθηκε και στο υποκεφάλαιο 2.2 (Η αρχή της υπεροχής ως σημείο τριβής μεταξύ εθνικού και ενωσιακού δικαίου) η Αρχή της Υπεροχής αποτελεί ένα σημείο τριβής ανάμεσα σε Εθνικό και Ενωσιακό Δίκαιο. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να θεωρηθούν αυτές οι δύο έννοιες υπό το πρίσμα όχι μόνο της ιστορικότητας που φέρουν αλλά και του πολιτικού και νομολογιακού τους βάρους. Ο πυρήνας της συζήτησης και γενικότερα της κρίσης της Απόφασης Weiss αφορά αν όχι άμεσα τότε σίγουρα έμμεσα την Πολιτική Θεώρηση ενός Δικαιικού Συστήματος και μάλιστα εκφράζει ένα συγκεκριμένο σημείο εκκίνησης Φιλοσοφίας του Δικαίου και κατ' επέκταση τρόπου εφαρμογής ενός Νομικού Συστήματος. Οι Δικαστικές Αποφάσεις δύναται να εκφράσουν και να τεθούν ως πολιτικές θέσεις πέρα από εφαρμογές του νόμου.

Διαχρονικά τα Νομικά Συστήματα αντιμετωπίζουν μία τροχοπέδη που δύναται να συνοψιστεί ως το πρόβλημα Ερμηνείας των Νόμων.²⁵ Το πρόβλημα Ερμηνείας το Νόμων είναι ο κυριότερος λόγος τόσο της δυστοκίας λήψης αποφάσεων από οποιοδήποτε Δικαστήριο σε οποιοδήποτε Δικαστικό Σύστημα όσο και της Λειτουργικής Νομοθεσίας. Η συζήτηση στην συγκεκριμένη Απόφαση πρέπει να διασαφηνιστεί με ακρίβεια. Είναι μία απλή συζήτηση προστριβής διαφορετικά θεμελιωμένων Αρχών στο πεδίο δύο Νομικών Συστημάτων ή μπορεί να αναδυθεί στο κέντρο του ζητήματος μία προβληματική ερμηνεία των νόμων από τα πρόσωπα που τις λαμβάνουν, καθώς οι δικαστές ενδέχεται να λαμβάνουν αποφάσεις που αντανακλούν μια πολιτική πραγματικότητα.

Η ερμηνεία των νόμων είναι μία πολιτική πράξη και βασίζεται τόσο σε συμβάσεις όσον αφορά την κατανόηση όσο και στο ιστορικό αποφάσεων ως προς την Εφαρμογή. Πρόκειται για λήψη αποφάσεων ανθρώπων εντός ενός ευρύτερου κοινωνικού συνόλου από το οποίο δεν εξαιρούνται. Κάθε εφαρμογή και κατ' επέκταση απόφαση με βάση τον Νόμο είναι μία πρακτική ερμηνεία του.²⁶

Μία πολιτική και νομολογιακή θεώρηση οφείλει να λαμβάνει υπόψιν τις βαθύτερες εννοιολογικές ρίζες των Αρχών που μεταχειρίζεται. Στην συγκεκριμένη περίπτωση μιλούμε

²⁵ Ηλιοπούλου-Στράγκα Τζ., 2020 σελ. 169 , συγκεκριμένα από τα «ερμηνευτικά προβλήματα για το κατά πόσον η αρχή της αναλογικότητας αφορά και την κατανομή των αρμοδιοτήτων ή περιορίζεται στην άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και στο περιεχόμενο και τη μορφή της δράσης της.» Ζήτημα που θα τεθεί αργότερα . Το πρόβλημα ερμηνείας της Αρχής της Αναλογικότητας είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα προβλήματος ερμηνείας όσον αφορά το θέμα της Απόφασης Weiss .

²⁶ Bix B. 2007, σελ. 217

για εθνικό και ενωσιακό δίκαιο. Το Εθνικό δίκαιο εκφράζεται και θεμελιώνεται μέσα από τα Συντάγματα. Το Σύνταγμα ως Αρχή έχει συνταχθεί και έχει τροποποιήσεις ανά καιρούς σύμφωνα με τη βούληση του εκάστοτε Νομοθέτη που εκφράζει τη βούληση του κυρίαρχου λαού. Το Σύνταγμα εσωκλείει πολιτικά μία βαθύτερη βούληση εκ της οποίας έχει πραγματοποιηθεί ως Νομική Πραγματικότητα²⁷. Προκειμένου να θεσμοθετηθεί και να λάβει ισχύ αντιστοίχως και το Ενωσιακό Δίκαιο είναι εμποτισμένο από μία πολιτική βούληση. Η Βούληση του Νομοθέτη κι ο λόγος που κάθε σύστημα δικαίου βρίσκεται σε εφαρμογή τείνει φυσιολογικά να παραμερίζεται όσο ο εκάστοτε Νόμος ή Σύστημα εφαρμόζεται. Ωστόσο στα Θεμελιακά Συστήματα Δικαίου δεν συμβαίνει με τον ίδιο τρόπο αυτό το φαινόμενο. Δηλαδή οι Νόμοι τείνουν να εφαρμόζονται χωρίς να επαληθεύουν απαραίτητως σε κάθε απόφαση την πολιτική βούληση κι αξία που τους έχει προσδώσει ο νομοθέτης. Πάραυτα αυτές οι αξίες ενυπάρχουν μέσα στα νομικά κείμενα και στο πεδίο της Πολιτικής Φιλοσοφίας και της Φιλοσοφίας Δικαίου συζητούμε το κατά πόσον οι δικαστές φέρουν το πρόσημο αυτών κατά τη λήψη αποφάσεων ή όχι .

Τι σημαίνει ένα κείμενο; Τι προσδίδει σε ένα Νόμο την ισχύ του;²⁸ Ένας νομοθέτης κρίνει κατά τον σχηματισμό ενός νομικού κειμένου το «Έλλογο» από το «Παράλογο» κι αντιστοίχως οι πράξεις θα πρέπει να απαγγέλλονται από Δικαστές με τον Νόμο που σχηματίζουν κατά κάποιες ρήτρες, ρυθμίσεις ή κατά κάποιον συγκεκριμένο κανόνα. Αυτά αναφέρονται προκειμένου να αναδυθεί ουσιαστικά το αίτημα για το οποίο ένα κείμενο σχηματίζεται άρα και ο σκοπός τον οποίον εξυπηρετεί.²⁹ Πολύ απλά οι Νόμοι είναι ανθρώπινες κρίσεις σε ένα πεδίο αναφοράς πράξεων και καταγεγραμμένοι έτσι ώστε όποιος τους διαβάζει να κατανοεί την απαγορευτική ή επιτρεπόμενη πράξη.

Πάραυτα οι Νόμοι και γενικότερα οποιοδήποτε εννοιολογικό σύνολο νόμων υπερβαίνει τη βούληση και τη πρόθεση κάθε νομοθέτη. Είναι δύσκολο έως ακατόρθωτο να εμφανιστεί η πραγματική βούληση πίσω από τέτοιες πράξεις και εν τέλει ίσως κι ανώφελο για πολλούς. Πολλές φορές όμως υπάρχει μεγάλο πρόβλημα όπως αναφέρει κι ο λόρδος Cumming-Bruce σε αυτό που οι νομοθέτες διαβάζουν με αυτό που νομίζουν οι δικαστές ότι εννοεί το κείμενο. Οι νόμοι ενδέχεται να έχουν εγγραφεί με ένα συγκεκριμένο νόημα που θα ήθελε να προσδώσει ο νομοθέτης ωστόσο οι δικαστές που αναλαμβάνουν αρμοδιότητα εκτέλεσης τους να μην εξάγουν τα ίδια συμπεράσματα εφαρμογής των νόμων όπως έχουν εγγραφεί. Αυτό λοιπόν είναι το πρόβλημα ερμηνείας των νόμων. Πρόβλημα το οποίο δίνει ελεύθερο χώρο στον δικαστή να λάβει αποφάσεις που βασίζονται περισσότερο στην υποκειμενική ερμηνεία του νόμου και λιγότερο το «γράμμα του νόμου».

«Όταν υπάρχει σύγκρουση, το συμβατικό νόημα του κειμένου θα πρέπει να προηγείται των περισσότερων ιδιότυπων νοημάτων του που προσέδωσαν οι ίδιοι οι

²⁷ Bix. 2007 σελ.201-208 σχετικά με την βούληση του νομοθετικού οργάνου ακόμη κι εντός πλαισίων νομικού θετικισμού

²⁸ Scalia 2018, A Matter of Interpretation κυρίως σχολιάζοντας τον τρόπο ερμηνείας υπό αυστηρό πλαίσιο νοήματος νόμων. Μία ερμηνεία του Ανώτατου Δικαστή Scalia δίνει έμφαση στο κυριολεκτικό νόημα των κειμένων των νόμων αγνοώντας το ιστορικό αποφάσεων όπως συνέβαινε κατά κύριο λόγο στη Βρετανική προσέγγιση των Δικαστηρίων .

²⁹ Bix 2007 σελ. 227-234 συγκεκριμένα περί της Ερμηνείας ενός Νόμου και το «Απλό Νόημά» του .

νομοθέτες στο κείμενο».³⁰ Προφανώς το πρόβλημα ερμηνείας των νόμων δεν συναντάται σε κάθε γραπτό νομικό κείμενο. Όταν όμως συναντάται, θα πρέπει να αναγνωριστεί πως είναι αδύνατον να έχουμε υπόψιν την πρόθεση του νομοθέτη πίσω από τον νόμο. Άρα, ο νόμος απομακρύνεται από τη βούληση αυτών που τον ψήφισαν και κινείται κοντά στο συμβατικό γραπτό του νόημα. Το ιδιότυπο νόημα που μπορεί να αποδοθεί σε ένα γραπτό κείμενο ενδέχεται να το προσδίδει και ο εκάστοτε δικαστής. Αυτό το ιδιότυπο λοιπόν νόημα αποκτά αξία νομικής κρίσης αλλά και πολιτικής κρίσης από τον δικαστή καθώς δεν βασίζεται αμιγώς σε εφαρμογή δικαίου αλλά σε κρίση για το πώς θα πρέπει να λειτουργεί ο νόμος εν προκειμένω.

Δύο προϋποθέσεις υπάρχουν για να συμβεί αυτό, α) να υπάρχει συμβατικό νόημα του κειμένου. Να υπάρχει συναίνεση νοήματος και να επισφραγίζονται συμβατικά και β) ένας δικαστής να βρίσκεται σε θέση να ερμηνεύσει το συμβατικό νόημα. Εάν εφαρμόσουμε την ίδια αναλογία ερμηνείας στο Συνταγματικό Δίκαιο με το Ενωσιακό μπορούμε πολύ εύκολα να διακρίνουμε πως το πρόβλημα της απόφασης Weiss ουσιαστικά κρύβει και μία ιδιότυπη ερμηνεία. Ας διακρίνουμε πως έχουμε δύο διαφορετικά Δικαστήρια τουλάχιστον κι ας αναλογιστούμε πως και τα δύο είναι θεωρητικώς εμποτισμένα με πιθανές ιδιότυπες ερμηνείες πάνω σε ίδια κείμενα. Τα κείμενα στην δική μας περίπτωση θα είναι αυτά του Συνταγματικού Δικαίου και του Ενωσιακού. Η αρχή της Υπεροχής φαίνεται πως ως νομική έννοια είναι αποδεκτή από όλες τις πλευρές, ωστόσο τα δικαστικά όργανα δύο πολιτικών μορφωμάτων ενδέχεται να έχουν διαφορές στην ερμηνεία και εφαρμογή, δηλαδή ιδιότυπη ερμηνεία.

Στην περίπτωσή μας πράγματι έχουμε δύο διαφορετικά πολιτικά μορφώματα, αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης κι αυτό του εθνικού κράτους-μέλους. Είναι σαφές πως και οι δύο πλευρές αναγνωρίζουν την αυθυπαρξία των εθνικών κρατών τα οποία εκχωρούν μόνο μέρος της κυριαρχίας τους και διατηρούν ακέραια όλα τα στοιχεία που τα καθορίζουν ως κρατικές οντότητες.

3.2 Εθνικά-Συνταγματικά κι Ενωσιακά Συστήματα

Τα εθνικά Συντάγματα διοχετεύουν την δυνατότητα προς την δημόσια αναγνώριση της επικυριαρχίας ενός εθνικού κράτους μέσα από συμβάσεις, εφαρμογή και δυνατότητα δημιουργίας νομικών πλαισίων κατ' αποκλειστικότητα από τη συνταγματική πηγή. Όπως έχει τονισθεί τα εθνικά κράτη δεν είναι πρόθυμα να απωλέσουν την εξουσία και επικυριαρχία που αντλούν μέσα από τη Συνταγματική τους δομή.

Ας εξετάσουμε πιο προσεκτικά τι θα πει όμως Συνταγματική Αρχή και πως νοηματοδοτείται η έννοια της κυριαρχίας. Η συζήτηση σε πρώτο επίπεδο αφορά στο που τοποθετεί την κυριαρχία το Σύνταγμα. Η κυριαρχία είναι ένα status το οποίο αρχικώς δεν

³⁰ Bix 2007 σελ 230

επιβάλλεται αλλά αποκτάται από συγκεκριμένα υποκείμενα εντός ενός status quo. Η κυριαρχία δηλαδή μπορεί να ανήκει σε έναν, σε πολλούς, σε ολίγους και μάλιστα να αντλείται από πολλαπλές πηγές και θεσμούς. Η σύνθεση Συνταγματικών σωμάτων αποτελεί ιστορικά την δημιουργία μίας πηγής κυριαρχίας, η οποία αποδίδει στις περισσότερες περιπτώσεις την Κυριαρχία στον Λαό και κατόπιν σχηματίζει ένα ελάχιστο περιεχόμενο³¹ κανονισμών από τους οποίους αντλείται το σύστημα δικαίου ως νομοθετικό. Το Συνταγματικό Σώμα όμως στην ουσία του είναι κι ένα Σύστημα Αποκλεισμού δυνατοτήτων πέραν από παραγωγικό κέντρο ενός Κράτους. Τίποτε δεν είναι ιεραρχικά ανώτερο από αυτό αλλιώς συνίσταται διάλυση του Εθνικού Κράτους.

Ως σύστημα νομικό το συνταγματικό σώμα θα κληθεί να ερμηνευθεί και να τηρηθεί από ένα δικαστικό σώμα. Αυτό που παρατηρούμε λοιπόν στο καθεστώς του Συνταγματικού Εθνικού Κράτους είναι πως οι δικαστικές αρχές θεωρητικά λαμβάνουν μεγαλύτερο κύρος και εξέχουσα σημασία όχι μόνο στην επίλυση εσωτερικών νομολογικών κρίσεων αλλά και στην διατήρηση του ίδιου του Πολιτεύματος. Είναι καίριος ο ρόλος των δικαστικών αποφάσεων καθώς σε τέτοιου είδους Πολιτεύματα ενδεχομένως συγκρίνονται με τα ίδια τα θεμέλια του συστήματος άμεσα ή έμμεσα τα οποία είναι γραπτά και παραμένουν ως ένα σώμα σύμβασης. Πλέον υπάρχει μία διαμεσολάβηση ανάμεσα στο όργανο ή ρόλο που θέτει σε λειτουργία την εξουσία που του παραχωρείται και στο υποκείμενο αυτής της εξουσίας. Ο ρόλος του Δικαστηρίου πλέον σε αυτό το σχήμα είναι όχι μόνο παθητικός αλλά και ενεργητικός καθώς δύναται να αμφισβητεί τη νομοθετική εξουσία και ξεκλειδώνεται με πολλαπλούς τρόπους η επέμβαση του στην ρύθμιση της πολιτικής ζωής του κράτους.

Μία τέτοια θεώρηση του «Νόμου» αντιμάχεται ο Γερμανικός νομικός θετικισμός αλλά κι ευρύτερα ο νομικός θετικισμός. Η στεγανοποίηση ενός «καθαρού» δικαιοκούς συστήματος ανεπηρέαστου από τα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα το οποίο θα βρίσκεται σε θέση να εφαρμόζει τον νόμο με αναφορές εντός του ίδιου του νομικού συστήματος. Πάραυτα όπως δείξαμε πάνω ακόμη κι υπό αυτήν την οπτική ο ρόλος ενός δικαστή στο πολιτειακό μόρφωμα του έθνους – κράτους με Συνταγματικό σώμα δεν είναι τόσο απλοϊκός κι ούτε στεγανοποιεί ιδιαίτερα το σύστημα εφαρμογής αλλά και νομοθεσίας.

Ας συγκρίνουμε αυτό το πολιτειακό καθεστώς με αυτό ενός Ενωσιακού συστήματος. Όπως έχουμε ήδη περιγράψει στο Ενωσιακό καθεστώς αναλογιζόμαστε το έθνος – κράτος πλέον ως μέλος μίας Ένωσης. Το Πρόβλημα έγκειται σε δύο βασικές παρατηρήσεις πέραν της Αρχής της Υπεροχής: α) Ποια τα Υποκείμενα στα οποία αναφέρεται το Εθνικό Συνταγματικό Δίκαιο και ποια αυτά που αναφέρεται το Ενωσιακό; και β) Ποια είναι τα Όργανα που αποφασίζουν τις Νομικές Εφαρμογές;

Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, τα υποκείμενα του Συνταγματικού Δικαίου είναι το οι πολίτες του εκάστοτε έθνους-κράτους. Το Ενωσιακό Δίκαιο από την άλλη αναφέρεται τόσο

³¹ Hart, 2012, σελ. 195- 200, ως αναφορά στην «ελάχιστο φυσικό δίκαιο» το οποίο πάραυτα δεν πρέπει να ταυτίζεται με τις αξιώσεις δικαιωμάτων που εγείρει ένα Σύνταγμα. Πάραυτα η συζήτηση αναγκαίων δεσμών ανάμεσα σε ηθική και δίκαιο παίζει καθοριστικό ρόλο σαν σχήμα συζήτησης στο τι πρεσβεύει ως ελάχιστες ιστορικές αξίες ένα ευρωπαϊκό Σύνταγμα .

στα υποκείμενα των επιμέρους εθνικών κρατών-μελών όσο και στα ίδια τα εθνικά-κράτη ως υποκείμενα. Το Ενωσιακό Δίκαιο ωστόσο δεν δίνει καμία κυριαρχική πρόσβαση στα μέλη. Αυτό δημιουργεί μία σύγχυση, ακόμη κι όταν εφαρμόζεται η Αρχή Υπεροχής του Ενωσιακού έναντι του Εθνικού Δικαίου. Η σύγχυση εμφανίζεται σε ατομικό επίπεδο αποπροσανατολισμού του υποκειμένου ανάμεσα σε δύο ενδεχομένως πολιτικά αντιμαχόμενες συνθήκες δικαίου κι εν τέλει εδώ θα αναζητηθεί μία απάντηση στο εάν τελικά οι αντιμαχόμενες πλευρές θέτουν μόνο μία νομικού χαρακτήρα αντιπαράθεση ή και πολιτικού χαρακτήρα.

Επεκτείνοντας την προβληματική ερμηνείας των νόμων και των νομικών κειμένων από τα Δικαστικά Όργανα η δεύτερη παρατήρηση λαμβάνει χώρα υπό τις συνθήκες του ποιος τελικά κρίνει τι. Τόσο το ΔΕΕ αλλά και τα εκάστοτε Εθνικά Δικαστήρια αφορούν ένα διαφορετικό πεδίο άσκησης εξουσίας σίγουρα με κοινό τόπο αλλά και με διαφορετική ιεραρχική βαθμίδα. Ακόμη όμως και στην περίπτωση ίδιου πεδίου εφαρμογής αλλά και στην περίπτωση παρόμοιου Συστήματος Δικαίου, πώς δύο διαφορετικές λειτουργίες Δικαστικών Οργάνων με κοινές αναφορές σε υποκείμενα θα έρθουν σε έναν ερμηνευτικό συμβιβασμό; Ειδικά εάν λάβουμε υπόψιν και την περίπτωση δυνατότητας άσκησης επιρροής και διαμόρφωσης του κοινωνικού γίνεσθαι από έναν δικαστή, θα κατανοήσουμε πως τα δικαστικά όργανα ίσως παίζουν έναν καίριο ρόλο στις προστριβές που δημιουργούνται, λόγω της εφαρμογής του νόμου αλλά και των αποφάσεών τους. Κι όταν αυτά τα Όργανα πληθαίνουν κατά κάποιον τρόπο η ερμηνεία κι η άσκηση πολιτικής επιρροής στην εκάστοτε έννομη τάξη είναι αναπόφευκτη.

Φτάνοντας στο τέλος αυτής της πολιτικής εννοιολογικής ανάλυσης των αρχών και πηγών δικαίου αυτών των Συστημάτων, η απάντηση έρχεται από το Ενωσιακό Δίκαιο εμπειρικά και ουσιαστικά περιλαμβάνει μία θεωρητική περιγραφή του καθεστώτος το οποίο πολιτικά υποστηρίζει. Το Ενωσιακό δίκαιο αποτελεί ένα σύστημα δικαίου που στηρίζεται σε διαδεδομένους θεωρητικούς δογματικούς άξονες³² και διαδικαστικούς μηχανισμούς οι οποίοι δεν υπερβαίνουν αλλά διεισδύουν εντός των Εθνικών Συνταγματικών Συστημάτων, διακατέχονται από εσωτερική συνάφεια και διαδραματίζουν ένα ρυθμιστικό ρόλο με δεδομένη την ύπαρξη των Συνταγματικών πηγών των κρατών-μελών τους. Σαφώς σημεία τριβής υπάρχουν ανάμεσα στα δύο συστήματα αλλά θα πρέπει να ληφθεί υπόψιν πως ακόμη και στο Συνταγματικό Δίκαιο και την νομοθεσία ενός Εθνικού κράτους επίσης εμφανίζονται σημεία τριβής, τα οποία μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις είναι και μεγαλύτερης σημασίας. Η απόλυτη αρμονία ενός Δικαικού συστήματος είναι ένα φιλόδοξο αίτημα και το Ενωσιακή έννομη τάξη έτσι όπως την έχουμε περιγράψει και στα αρχικά κεφάλαια δεν αξιώνει την κατάλυση του Συνταγματικού Δικαίου αλλά την υπαγωγή του στην Ενωσιακή Έννομη Τάξη.

³² Μεταξάς Α. 2016 σελ. 349 υπογραμμίζοντας: Οι άξονες αυτοί, οι διαδικαστικοί μηχανισμοί που προσδίδουν εσωτερική συνάφεια και συσχέτιση αποτελούν σημαντικότατο τεκμήριο της πλήρους και αυτόνομης Πολιτειακής Μορφής της Ε.Ε. σε σχέση με τα Κράτη-Μέλη ακόμη κι αν βασίζεται σε Ενωσιακό θεμέλιο.

3.3 Η Λήψη αποφάσεων ultra vires Εθνικών Δικαστικών Οργάνων έναντι του Ενωσιακού

Παρατηρούμε κατά το ιστορικό των αποφάσεων τόσο του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου αλλά και αντίστοιχων Εθνικών Δικαστικών Οργάνων πως ήδη από το παρελθόν δεν αναγνωρίζουν απόλυτα την Αρχή της Υπεροχής του ΔΕΕ. Παρατίθεται ένα παράδειγμα:

«Σε ό,τι αφορά τη νομική ρητορική και συλλογιστική της απόφασης, οφείλουμε να παρατηρήσουμε καταρχάς ότι το ΓΟΣΔ σταθερά και διαχρονικά επισημαίνει σε όλες τις κρίσιμες αποφάσεις του τις σχετικές με τις Συνθήκες της ΕΕ ότι το ίδιο παρακρατεί την εξουσία του να διενεργεί έλεγχο ultra-vires, ακριβώς επειδή η Ένωση στηρίζεται στην «αρχή των δοτών αρμοδιοτήτων».

Έτσι ήδη στην απόφαση Kloppenburg (1987), 140 το ΓΟΣΔ διακήρυξε για πρώτη φορά την πάγια έκτοτε θέση του ότι η (τότε) Κοινότητα δεν μπορεί να επεκτείνει την αρμοδιότητά της απεριόριστα και παρακράτησε για το ίδιο την αποκλειστική εξουσία θέσης ορίων στην έκταση του ευρωπαϊκού δικαίου δηλώνοντας ότι:

«Η Κοινότητα δεν είναι κυρίαρχο κράτος υπό την έννοια του διεθνούς δικαίου, το οποίο θα είχε την αρμοδιότητα να επιλύει συγκρούσεις σχετικά με την αρμοδιότητά του επί εσωτερικών ζητημάτων. Ούτε η εδαφική κυριαρχία ούτε η προσωπική δικαιοδοσία των Κρατών-Μελών έχει μεταφερθεί στην Κοινότητα. ... Στο πλαίσιο του γενικού δικαίου των διεθνών συνθηκών, τα Κράτη-Μέλη είναι τώρα, και πάντα ήταν, οι κύριοι των Συνθηκών...» και μη υποβάλλοντας προδικαστικό, όπως έκανε και για πολλές επόμενες δεκαετίες.»³³

Η πρόσφατη Ευρωπαϊκή ιστορία είναι αδιάρρηκτα συνδεδεμένη με την έννοια του Εθνικού Κράτους. Δεν είναι όμως το σύνολο ενός Έθνους-κράτους που αντιστέκεται στην λεγόμενη «διείσδυση» του Ενωσιακού Δικαίου εντός της επικράτειάς του.³⁴ Οι επισημάνσεις των Εθνικών Δικαστικών Οργάνων εντός των αποφάσεων τους παρατηρούμε πως δεν μεταθέτουν την συζήτηση σε ένα πλαίσιο σύγκρουσης και μόνο. Με απλά λόγια τέτοιου είδους επισημάνσεις ουσιαστικά κατά την λογική των Δικαστικών Οργάνων υποδεικνύουν τα κράτη-μέλη, ως νομιμοποιητικά όργανα των Συνθηκών από τις οποίες πηγάζει το Ενωσιακό Δίκαιο. Είναι εμφανές ότι σε ένα τέτοιο πλαίσιο είναι αναπόφευκτο να δημιουργηθούν συγκρούσεις.

Η συμπεριφορά του Δικαστηρίου ενδέχεται να κρύβει την αξίωση μίας ανεξάρτητης Δικαιοσύνης ωστόσο ακόμη κι έτσι οφείλει να δεχθεί πως ασκεί κρίσεις, απαγγέλει κατηγορίες ή λαμβάνει αποφάσεις οι οποίες κατέχουν πολιτικό πρόσημο και βρίσκονται σε διαλεκτική σχέση με το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο.

³³ Παπαδοπούλου Λίνα, 2019. Σελ 45

³⁴ Μεταξάς Α. 2020, σελ 75-77 Η Κυριαρχία της Επικράτειας θα πρέπει να κινείται παράλληλα με το κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. κι αυτό που ορίζει το ΔΕΕ όπως επισημαίνεται

Κεφάλαιο 4

Νομολογιακή και Πολιτική θεώρηση της Απόφασης Weiss

4.1 Η «Ιστορική» Απόφαση Weiss

Έχοντας παραθέσει κι αναπτύξει τόσο τα περί της Ενωσιακής Έννομης Τάξης όσο και των Πολιτικών Εννοιών που παρουσιάζονται στην θεώρηση μας θα αναφερθούμε σε αυτό το Κεφάλαιο ειδικότερα στην «Ιστορική» απόφαση Weiss του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας.

Παραθέτουμε το σχετικό απόσπασμα της περιγραφής της Απόφασης από το σύγγραμμά "Η Ποιοτική Ιδιαιτερότητα της Ενωσιακής Έννομης Τάξης *Αλληλένθεση, Κρίση, Εξαίρεση*":

«... «ιστορική», υπό το πρίσμα της διάστασης των δυνητικών της ευρύτατων συνεπειών αλλά και τις αποτιμήσεις των κινήτρων που οδήγησαν στο περιεχόμενο αλλά και στον χρονισμό της, απόφαση του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας της 5^{ης} Μαΐου 2020 για το πρόγραμμα της ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ (συνοπτικά εφεξής καλούμενης «Υπόθεση Weiss») .»³⁵

Όπως αναφέρεται και εντός του συγγράμματος στο πλαίσιο αυτής της Υπόθεσης «αναζωπυρώθηκε» η συζήτηση πάνω στο ζήτημα της Υπεροχής και επιπλέον αναδύθηκε μία συζήτηση πολιτικού χαρακτήρα σχετικά με την πορεία και το μέλλον της εμβάθυνσης.

Θα εξετάσουμε την Υπόθεση Weiss υπό το πρίσμα της πολιτικής και νομολογιακής ανάλυσης εντοπίζοντας τα σημεία όπου πρέπει να σταθούμε ώστε γίνει αντιληπτή η καίρια σημασία της απόφασης αλλά και η προβληματική της θέση στο πλαίσιο της Ενωσιακής Έννομης Τάξης. Η προβληματική αυτή θέση έγκειται στο γεγονός πως αναφέρεται τόσο σε οικονομικές διαφορές και αποφάσεις αναλογικότητας εν μέσω πανδημίας όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε γενική κρίση³⁶ και ειδικά σε οικονομική κρίση. Η οικονομική είναι που οδήγησε την πολιτική λειτουργία της Ε.Ε. σε «κατάσταση ανάγκης» και ουσιαστικά δοκιμάστηκε η κανονιστική της εμβέλεια. Τέτοιες ιστορικές «ζυμώσεις» είναι φυσιολογικό να συμβαίνουν ωστόσο έχουμε χρέος μέσα από την ανασκόπησή τους να παράγουμε μία νέα όψη του μέλλοντος και ουσιαστικά να σχηματίζουμε μία ταυτότητα κι έναν ορισμό για τις έννοιες που χρησιμοποιούμε. Μέσα σε αυτή τη «ζύμωση» εντάσσεται κι Απόφαση Weiss η οποία έρχεται κι αυτή ως κομμάτι μίας κριτικής για να δοκιμάσει την Ένωση και να κριθεί ως αποτυχημένη ή επιτυχημένη αφού πρώτα όμως απαντηθούν ικανοποιητικά οι προβληματικές που μας παρουσιάζει.

³⁵ Μεταξάς Α. 2020 σελ. 87

³⁶ Μεταξάς Α. 2015 σελ.230 -231 , 235 με αναφορά στην οικονομική δογματική πολιτική η οποία ήδη είχε από καιρό οξύνει τα πνεύματα των Εθνών-μελών κι απειλούσε τόσο την ίδια την σύσταση της Ε.Ε. οδηγώντας σε κατάρρευση αγορών όσο και την λειτουργικότητα των Εθνών-Μελών.

4.2 Η Προσέγγιση Ultra Vires

Το ΓΟΣΔ αποφάνθηκε πως το ΔΕΕ λειτούργησε καθ' υπέρβασιν των νόμιμων εξουσιών του κι ως εκ τούτου οι αποφάσεις του ΔΕΕ είναι ανίσχυρες να έχουν οποιαδήποτε επιρροή στην γερμανική έννομη τάξη. Το ΓΟΣΔ με αυτή του την απόφαση η «οποία ερμηνεύει την πρακτική της ΕΚΤ ως απαράδεκτη»³⁷ διαρρηγνύει κάθε σχέση του με το ΔΕΕ. Με όρους πολιτικής φιλοσοφίας και φιλοσοφίας δικαίου εδώ υπάρχει μία συγκεκριμένη δικαστική ερμηνεία η οποία πλέον δημιουργεί ρήξη μεταξύ των δυο αυτών οργάνων. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πως τα συγκεκριμένα Δικαστήρια επικαλύπτονται όπως ακριβώς οι αρμοδιότητες πολλαπλών δικαστικών Οργάνων εντός ενός Εθνικού Κράτους ενώ όπως φαίνεται κατά την Απόφαση του ΓΟΣΔ δεν ισχύει ακριβώς αυτό. Το ΓΟΣΔ ουσιαστικά περιορίζει την λειτουργία του ΔΕΕ, ή τουλάχιστον προσπαθεί με αυτή την απόφαση, ως έναν εξωθεσμικό παράγοντα που βάσει του Συντάγματος δύναται να ελεγχθεί μεν αλλά και να εξαιρεθεί εκ της έννομης Γερμανικής τάξης.

Δεν είναι η βασική νομολογιακή επιχειρηματολογία του ΓΟΣΔ το κριτήριο Ultra Vires, πάραυτα αυτό το κριτήριο θεμελιώνει μία στάση του απέναντι στο ΔΕΕ και ανοίγει τις θύρες στο δικαστικό όργανο του Συνταγματικού Δικαίου να ερμηνεύσει και να χρησιμοποιήσει δικλείδες του Συντάγματος σύμφωνα με αρμοδιότητες νόμιμων εξουσιών. Άρα και να αμφιβάλλει και να επανατοποθετήσει έμμεσα το θέμα των ίδιων των νόμιμων εξουσιών που διακατέχει το ΔΕΕ με συνέπεια επίσης να αμφισβητεί την εξουσία της Ενωσιακής Έννομης Τάξης. Η απόφαση Weiss σαφώς υποσκάπτει το μέλλον της εμβάθυνσης και ταράσσει συθέμελα το Ενωσιακό οικοδόμημα.

Ενδεχομένως για το ίδιο το ΓΟΣΔ να μην αποτελεί βασική επιχειρηματολογία το κριτήριο Ultra Vires που απαγγέλει στο ΔΕΕ. Αυτό στην περίπτωση που κρίνει το ίδιο την απόφαση ΔΣ της ΕΚΤ δεν έχει σημασία σαν απαγγελία έναντι στο ΔΕΕ καθώς ακόμη και στην περίπτωση όπου το ΓΟΣΔ απαγγέλει κατηγορίες έναντι στο ΔΣ της ΕΚΤ αυτό γίνεται ultra vires.³⁸ Η σκέψη πως η απόφαση ενάντια στο ΔΕΕ απαγγέλλεται για λόγους δράσης ultra vires του ίδιου αλλά ταυτοχρόνως το ΓΟΣΔ κρίνει πως ενήργησαν ultra vires και δύο όργανα της Ενωσιακής Έννομης Τάξης είναι πραγματικά αναπόφευκτη.

4.3 Πολιτική Θεώρηση της Απόφασης Weiss

Οδηγούμαστε λοιπόν στον να αναλύσουμε τι ακριβώς επιφέρει πολιτικά και τι ακριβώς θεματολογία ανοίγει η απόφαση Weiss. Καλούμαστε στην παρούσα μελέτη να μην αναλύσουμε υπό στενή νομική έννοια την απόφαση αλλά τις έννοιες και τα επιχειρήματα,

³⁷ Μεταξάς Α. 2020, σελ.88-89

³⁸ Τσιλιώτης 2020, άρθρο «Ποιος ενεργεί ultra-vires, το ΔΕΕ ή το BVerfG; Η απόφαση PSPP του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου»

τα οποία επιφέρουν ένα τεράστιο πολιτικό κόστος και συνέπειες, αλλά και να δούμε τα αποτελέσματα της συζήτησης υπό ένα νομολογιακό και πολιτικό πρίσμα.

Ευθύς αμέσως όπως φάνηκε και στο προηγούμενο υποκεφάλαιο η απόφαση Weiss δείχνει να έχει διαφορετική αντιμετώπιση της Εθνικής Έννομης τάξης σε σχέση με την Ενωσιακή. Η απόφαση του ΓΟΣΔ ουσιαστικά αναφέρεται σε μία απόφαση του ΔΕΕ ωστόσο όχι υπό τους όρους μέλους, αλλά υπό τους όρους μιας αυτόνομης κρατικής οντότητας χρωματίζοντας με εθνοκεντρισμό την εικόνα της απόφασης. Η απόρριψη της Αρχής της Υπεροχής εκ των Δικαστών του ΓΟΣΔ καθιστά πρόδηλο το γεγονός πως η Απόφαση έχει ληφθεί ουσιαστικά απορρίπτοντας την ιδιότητα του κράτους-μέλους με ότι αυτό συνεπάγεται.

Φαίνεται πως το ΓΟΣΔ έχει εγκαταλείψει την αναγνώριση της αρχής της «θεσμικής ανεκτικότητας»³⁹ και ουσιαστικά στρέφεται ενάντια στο ΔΕΕ δίχως την αφορμή μίας παραβίασης μίας θεμελιώδους αξίας του Εθνικού Συντάγματος. Η «θεσμική ανεκτικότητα» αναγνωριζόταν από το ΓΟΣΔ με το ιστορικό δεδικασμένο της υπόθεσης Honeywell⁴⁰ αλλά και από το ίδιο το Σύνταγμα της Γερμανίας όταν υπάρχει εντός του η δυνατότητα εκχώρησης συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων στα όργανα της Ε.Ε. Το ΓΟΣΔ προσπερνά σκανδαλωδώς το ίδιο το Σύνταγμα αλλά και το ιστορικό δεδικασμένο και θέλει να στηρίξει την Απόφαση Weiss σε μία συγκεχυμένη αρχή της λαϊκής κυριαρχίας η οποία όμως ήδη εκφράζεται από το ίδιο το Σύνταγμα που παρακάμφθηκε αλλά και δημιουργεί ερωτηματικά για το παρελθόν αποφάσεων του ίδιου του ΓΟΣΔ.⁴¹

Το ΓΟΣΔ επί της ουσίας πρεσβεύει έναν ελεγκτή των αποφάσεων και των μηχανισμών της Ενωσιακής Έννομης Τάξης αμφισβητώντας την εκ βάθρων. Το Ενωσιακό δίκαιο αντλεί την εξουσία και νομιμοποίησή του από τις ιδρυτικές συνθήκες και τα κράτη-μέλη που τις υπογράφουν, συνεπώς και από τα Συντάγματα των κρατών-μελών του από τα οποία και περιορίζεται. Η εθνοκεντρική αυτή θεώρηση παρουσιάζει το κράτος-μέλος ως ενδιάμεσο του Ενωσιακού πολίτη και της ίδιας της Ευρωπαϊκής κεντρικής εξουσίας. Ως φύλακας των πολιτών του, το Εθνικό κράτος ουσιαστικά κατέχει έναν τελευταίο λόγο στην σύνταξη αποφάσεων που αφορούν τους πολίτες και επί της ουσίας παίρνει το ρόλο του εγγυητή των συνθηκών ενοποίησης άρα και της Ένωσης. Ακριβώς όπως σχολιάστηκε η διπλή ιδιότητα του πολίτη ως Ενωσιακού και ως Εθνικού, δεν μπορεί να θεωρηθεί ορθή και το ΓΟΣΔ τοποθετεί με αυτήν την απόφαση αλλά και την γενική στάση δικαστικών ερμηνειών των δικαστών τον

³⁹ Ελευθεριάδης Π. , 2020 σελ.7 Η Αρχή αυτή αναγνωρίζει τον καταμερισμό εργασίας των λοιπών Δικαστικών οργάνων των μελών και «ανέχεται» θεσμικά το ΔΕΕ ως έχον Πρωτοκαθεδρία με εξαίρεση περιπτώσεις παραβίασης θεμελιωδών αρχών του Συντάγματος.

⁴⁰ Απόφαση Honeywell του ΟΣΓΔ [Bundesverfassungsgericht - Decisions - Unsuccessful constitutional complaint against the failure to submit a referral to the Court of Justice of the European Union for a preliminary ruling](#)

⁴¹ Ελευθεριάδης Π . Παρατίθεται εντός: «Η απόφαση Weiss κρίνει πως: “Η δημοκρατική νομιμοποίηση της δημόσιας εξουσίας στην Γερμανία ανήκει στα ουσιώδη περιεχόμενα της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας («wesentlicher Inhalt des Grundsatzes der Volkssouveränität») και συνεπώς είναι κομμάτι της συνταγματικής ταυτότητας του Βασιικού Νόμου («Verfassungsideñtität des Grundgesetzes») που προστατεύεται από το Άρθρο 79(3) του Βασιικού Νόμου και αντιστέκεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης («auch integrationsfesten»), σύμφωνα με το Άρθρο 23(1) τρίτη πρόταση σε συνδυασμό με το Άρθρο 79(3) του Βασιικού Νόμου. (παρ. 101).»

Πολίτη ως υποκείμενο του κράτους-μέλους ενώ το κράτος-μέλος ως εκπρόσωπό του στο Ενωσιακό Δίκαιο.

Είναι φανερό πως η βούληση που κρύβεται πίσω από αυτήν την θεώρηση του Ενωσιακού Οράματος δεν μπορεί να είναι Ενωσιακή κι η πρακτική αυτή είναι φανερό πως οδηγεί σε αδιέξοδα. Το καθεστώς της Ενωσιακής Έννομης Τάξης αναγνωρίζει αρχικά και έχει θεσμοθετήσει και Όργανα τα οποία αναφέρονται άμεσα στους πολίτες κάθε κράτους μέλους χωρίς όμως να υποτιμά την ταυτότητα του Πολίτη ως υποκείμενο του Κράτους του. Προφανώς οι αποφάσεις της Ενωσιακής Έννομης τάξης δεν θα ήταν δυνατό να φιλτράρονταν από τον εκάστοτε Εθνικό Συνταγματικό αποκλεισμό καθώς έτσι η κάθε χώρα θα τις εφάρμοζε κατά το δοκούν. Ήδη η Ενωσιακή έννομη Τάξη ως πολιτειακή δομή δεν αναιρεί την Συνταγματικότητα ενός κράτους μέλους, εν αντιθέσει η προσέγγιση της Ενωσιακής πρακτικής έχει ως βάση την λήψη και τον έλεγχο των αποφάσεων από τα κράτη-μέλη.

4.4 Εξουσιαστική Ερμηνευτική Αυτονομία

Γιατί είναι σημαντικό να σταθούμε στην ριζική έμμεση ή υπόρρητη διατάραξη των θεμελίων της Ενωσιακής Έννομης Τάξης; Ας τοποθετηθούμε με απλά λόγια σε αυτό το σημείο. Είναι αντιδεοντολογική η εκ των έσω διάρρηξη των θεμελίων της Ενωσιακής πολιτειακής τάξης. Και είναι αντιδεοντολογική καθώς οι πράξεις με πολιτική συνέπεια είτε οι πολιτικές πράξεις αμιγώς που στρέφονται εναντίον της ίδιας τους της πολιτειακής δομής είναι εξ ορισμού ανορθολογικές. Δεν πρόκειται περί μίας πολιτικής πράξης είτε έμμεσης είτε άμεσης η οποία έρχεται από μία προετοιμασμένη και ξεκάθαρη θέση ενός εξωτερικού μορφώματος που έχει ως σκοπό να αντιταχθεί του Ενωσιακού πολιτικού Status. Δεν πρόκειται για μία διαβουλευτική ή έστω σε πλαίσια συζήτησης παρουσίασης ενός θέματος τροποποιητικής υφής του Ενωσιακού Ένομου πεδίου. Η απόφαση Weiss αποτελεί επί της ουσίας μία διακήρυξη, η οποία έρχεται σε περίοδο πανδημίας αλλά και προσπερνώντας προδικαστική παραπομπή του ΔΕΕ.

Η διάρρηξη αυτής της ισορροπίας έρχεται να «συμπληρώσει» την παραγωγική θεσμική ασάφεια και την ανοιχτή Ερμηνευτική των Δικαστηρίων Οργάνων και του ΔΕΕ με μία συγκεκριμενοποίηση χαρακτήρα νομικό-θετικιστικό⁴² η οποία φέρει ιστορικές συνέπειες και ευθύνες. Μία δικαστική απόφαση τέτοιου είδους δεν είναι μία αμιγώς νομική απόφαση, αλλά αποδομεί ουσιαστικά την εξουσία του Ενωσιακού πολιτικού πεδίου εγείροντας την αξίωση της Εθνική αυτονομίας, η οποία είναι βασισμένη σε μία συγκεκριμένη «Συνταγματική Εθνική Ταυτότητα».⁴³ Η απόφαση λοιπόν χαρακτηρίζεται παράτολμη, επικίνδυνη και αντιδεοντολογικής υφής, σε βάρος όχι μόνο του Ενωσιακού status αλλά και σε βάρος των υπολοίπων κρατών-μελών με τα οποία εμμέσως συγκρούεται.

⁴² Μεταξάς Α. 2020 σελ. 103.

⁴³ Ελευθεριάδης Π. 2020 σελ. 7-9 Βάσει της Αρχής της Λαϊκής Κυριαρχίας, η οποία όμως πρεσβεύεται από το ίδιο το Σύνταγμα το οποίο παραχωρεί Αρμοδιότητα Πρωτοκαθεδρίας στο ΔΕΕ αποδεχόμενο το ρυθμιστικό ρόλο του Ενωσιακού Δικαίου

Το αίτημα του ΓΟΣΔ μέσω της απόφασης Weiss είναι ένας αποκλεισμός αρμοδιοτήτων του ΔΕΕ, το οποίο δικαιοδοτείται να αξιολογεί τα Ενωσιακά Όργανα (ΕΚΤ) και ουσιαστικά να υπάρχει μία ερμηνεία γι' αυτά ανά κρίση κάθε Συνταγματικού (ή μη) Δικαστηρίου σε όλα τα Εθνικά Κράτη Μέλη. Αυτό εκτός του ότι αποτελεί αίτημα *ultra vires* του ΓΟΣΔ καθώς το Ενωσιακό Δίκαιο δεν αφορά μόνο το Γερμανικό έθνος και το ΔΕΕ αλλά ολόκληρη την Ένωση, καθώς ανοίγει την πόρτα στην περιχαράκωση των Μελών πίσω από τα Εθνικά τους Συντάγματα και καθιστά το μέλλον της Ένωσης αβέβαιο. Αν παραδείγματος χάριν το Κοινοβούλιο της Τσεχίας, της Πολωνίας ή πολλών άλλων κρατών – μελών ξεκινούσαν με τη σειρά τους να αμφισβητούν τις αποφάσεις του ΔΕΕ, το ενωσιακό εγχείρημα θα οδηγούταν σε ένα στάδιο αποσύνθεσης και όχι εξέλιξης που είναι τα ζητούμενο.⁴⁴

Τέλος πρέπει να σχολιαστεί και η νομική σύγχυση που επιφέρει η Απόφαση Weiss, η οποία συγκρίνει δύο μεγέθη, την αρμοδιότητα κι η αναλογικότητα. Η αρμοδιότητα είναι ένα καθορισμένο λειτουργικό στοιχείο εντός Νομικού Πλαισίου το οποίο ορίζει και εξουσιοδοτεί ένα Δικαστήριο να λαμβάνει αποφάσεις. Η αναλογικότητα είναι μηχανισμός άλλης τάξης και συγκρίνεται εσφαλμένα. Ένα Όργανο που δεν έχει αρμοδιότητα δεν μπορεί να λάβει Δικαστικές Αποφάσεις ωστόσο ένα Όργανο που δεν έχει Αρμοδιότητα είναι σε θέση να λάβει αναλογικές αποφάσεις. Ακόμη κι αν το ΔΕΕ έδρασε αναρμόδια πως αυτό φαίνεται από μία απόφαση αναλογικότητας από ένα Ενωσιακό Όργανο. Μάλιστα πώς ακριβώς η (τρίμηνης διορίας) αξίωση απόδειξης ορθής χρήσης της αναλογικότητας από την ΕΚΤ άρει την Αρμοδιότητα του ΔΕΕ; Και ακόμη κυριότερα εάν δέχεται μία τέτοια Απόφαση πως κάποιο Όργανο παραβιάζει την Αρχή της Αναλογικότητας σε σχέση με οποιαδήποτε Υπόθεση εντός του Νομικού του Πλαισίου τότε αυτομάτως δεν αποδέχεται και την Αρμοδιότητα του Οργάνου να Αποφασίζει επί της Υπόθεσης; Όλα αυτά τα ρητορικά ερωτήματα παρουσιάζουν μία λογικώς αδύναμη απόφαση η οποία εγείρει πολλαπλά ερωτήματα και στοχεύει ριζικά θεμελιώδεις έννοιες. Η σφοδρή κριτική που έχει δεχθεί η απόφαση βάσει της οποίας θεωρείται πως το ΓΟΣΔ αποτυγχάνει στην κρίση του καθώς η απόφαση δεν πληροί τους κανόνες της ορθολογικότητας. Αποτυγχάνει ερμηνευτικά στην ανάγνωση των κειμένων των νόμων, γεγονός που την αποδυναμώνει σε κρίσιμο βαθμό. Υπό το βάρος του διακυβεύματος της απόφασης Weiss η κριτική που ασκείται σε αυτήν οφείλει να είναι αυστηρή. Δεν πρόκειται απλώς για μία τετριμμένη απόφαση, πρόκειται για μία απόφαση που καταπιάνεται με έναν κρίσιμο τομέα δικαίου, της οποίας οι ερμηνευτικές και κανονιστικές αστοχίες επηρεάζουν όχι μόνο την ενωσιακή έννομη τάξη αλλά και το ίδιο το ενωσιακό οικοδόμημα εν γένει.

⁴⁴ Τσιλιώτης 2020, άρθρο «Ποιος ενεργεί *ultra vires*, το ΔΕΕ ή το BVerfG; Η απόφαση PSPP του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου»

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ανακεφαλαιώνοντας, κρίνεται απαραίτητο να θίξουμε την ιστορική και πολιτική ευθύνη του ΓΟΣΔ και της απόφασης Weiss. Τα ίδια τα Δικαστικά Όργανα τοποθετούν την απόφαση εντός κάποιων υποτιθέμενων στεγανών αμιγώς νομικού πλαισίου θεωρώντας πως ο νομικός θετικισμός της σφραγίζει και εμποδίζει συνέπειες πέραν των ορίων της βούλησης του Δικαστή ως ερμηνευτικού αλλά και πολιτικού δρώντος.

Κι όμως με την απόφαση αυτή τίθεται θέμα ερμηνευτικής ανεπάρκειας από δικαστή σε δικαστή, από τη πλευρά του ΓΟΣΔ προς το ΔΕΕ. Αμφισβητεί τον ύψιστο θεσμό της ενωσιακής έννομης τάξης με κίνδυνο τον κλυδωνισμό ολόκληρου του ενωσιακού οικοδομήματος, αφήνοντάς το έκθετο σε παρόμοιες αποφάσεις και πρακτικές από τα ίδια του τα μέλη. Το δικαιοκρατικό κεκτημένο της Ένωσης έγκειται ακριβώς στο ΔΕΕ και κάθε είδους υπόνοια αναρμοδιότητάς του εντός της ΕΕ αποτελεί και χτύπημα στα κεκτημένα της ίδιας της ΕΕ. Αυτός που δρα εκτός της ιστορικής του ευθύνης και αυτός που αγνοεί την Πολιτική συνέπεια των πράξεων του δεν μπορεί επ' ουδενί απλά να ονομαστεί νομικός θετικιστής. Ο νομικός θετικισμός που προβάλλει το ΟΣΔΓ δεν γίνεται σε δεδομένα πλαίσια Ένωσης να κατέχει οποιαδήποτε βάση, γιατί αναφέρεται σε ένα Ενωσιακό Μόρφωμα το οποίο ταυτοχρόνως θέλει να εξαιρεθεί από το Νομικό Εθνικό του Πλαίσιο ανά περιπτώσεις. Μόνο στα πλαίσια Ερμηνείας του ΔΕΕ επί των νομικών εργαλείων της Ένωσης μπορεί ίσως να υιοθετηθεί ένας νομικός θετικισμός. Η Απόφαση Weiss ουσιαστικά βούλεται να περιγράψει υπόρρητα μία αναρμοδιότητα του ΔΕΕ. Στην προσπάθεια να ανασυντάξει την θέση της μάλιστα εγείρει αξιώσεις ενός ιδιόμορφου Δικαστικού ακτιβισμού πέραν της σφαίρας επιρροής ενός ευρύτερου κοινοπολιτειακού μορφώματος. Παραδόξως, ταυτοχρόνως με όλες αυτές τις υπόρρητες αξιώσεις ή πολιτικές συνέπειες της απόφασης, αυτή διεκδικεί και μία θέση εντός του Μορφώματος από το οποίο βούλεται να εξαιρεθεί κατά περίπτωση.

Η Αρχή της Υπεροχής του Ενωσιακού Δικαίου έναντι του Εθνικού Συνταγματικού Δικαίου δεν συνιστά επιβολή. Το Ενωσιακό Δίκαιο είναι ρυθμιστικά αρμόδιος παράγοντας μέσα στο πλαίσιο του κράτους-μέλους. Είναι δε αρμόδιο για την διασφάλιση της ομαλής κι εντός ενωσιακών πλαισίων νομικής λειτουργίας, επιταγής όχι απλά του ΔΕΕ αλλά των συνθηκών από τις οποίες δεσμεύονται όλα τα κράτη μέλη. Το αντίθετο, δηλαδή η αμφισβήτηση της Αρχής της Υπεροχής με τον τρόπο που ακριβώς αναλύσαμε ότι εφαρμόζεται, είναι κάτι που ανατρέπει θεμέλια της Ένωσης.

Συμπερασματικά η Πολιτειακή και Νομολογιακή Θεώρηση περί της Αποφάσεως Weiss βλέπουμε πως επιφέρει κρίσιμα αποτελέσματα σε βάρος της Ενωσιακής Έννομης Τάξης εν συνόλω κι όχι απλά στα στενά πλαίσια του Γερμανικού Συντάγματος έναντι της Ενωσιακής αρμοδιότητας. Δεν πρόκειται για μία απλή Δικαστική Απόφαση ούτε πρόκειται για μία πράξη δίχως πολιτικό κόστος ή αναφορά.

Χαιρετίζει δε ένα Αυταρχικό τρόπο Πολιτειακής διαχείρισης, ανοίγει την Νομική «Κερκόπορτα» στα καθεστώτα και στους πολιτικούς αντιπάλους μίας Ενωσιακής Ομαλότητας να δράσουν. Το Ευρωπαϊκό Όραμα είναι μία «ιδέα σε αναζήτηση της πραγματικότητας»⁴⁵ Το αίτημα της Ένωσης των Εθνών κάτω από το Πολιτειακό Μόρφωμα της Ε.Ε. είναι πολύπλευρο και παρουσιάζει μεγάλη δυσκολία στην πραγμάτωσή του, καθώς η ιστορική πορεία της Ευρώπης είναι συνυφασμένη με την έννοια του Συνταγματικού Εθνικού Κράτους. Πάραυτα τα βήματα έχουν ήδη γίνει και μέσα από την δοκιμασία που αντιμετωπίζει συχνά μία Ιδέα στην ιστορική αλλά και κοινωνικοπολιτική της πορεία διαφαίνεται η αξία της. Η έρευνα αυτή δεν αποσκοπεί στο να καταδείξει την Απόφαση Weiss ως ένα ατυχές ή κακώς ερμηνευμένο νομικά κείμενο, αλλά να αναδείξει την εννοιολογική της θεμελίωση και τα αποτελέσματα που επιφέρει στο ενωσιακό εγχείρημα και στην ιδέα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

⁴⁵ Μεταξάς Α. 2019 σελ. 48 Η Βαρύτητα στο γεγονός πως το Πολιτειακό Μόρφωμα της Ευρώπης δεν αποτελεί απλά μία συμμαχία αλλά ένα Όραμα μίας νέας Πολιτειακής ευαισθησίας Αξιών και Ηθικής

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Austin J., "Lectures in Jurisprudence, or The Philosophy of the Positive Law, 4^η Εκδ. Campbell R. Bristol 2002

Bix B., "A.D. Woozley and the Concept of Right Answers in Law", 5 ratio Juris 58, Oxford 1993

Bix B., "Will versus Reason: Truth in Natural Law, Positive Law, and Legal Theory" Pritzl K., Catholic University of America Press, Washington 2006

Bix B., "Legal Positivism", Golding M.P. Edmundson W.A., Blackwell Guide to Philosophy of Law and Legal Theory, Blackwell Oxford 2005

Bourke Vernon J., "Will in Western Thought: An Historico-Critical Survey", Sheed & Ward, New York 1964

Coleman Jules L., "Truth and Objective in Law", 1 Legal Theory 33, 1995

Dashwood A., "The Relationship Between the Member States and The European Union/ European Community", CMLR 2004

ELEFTHERIADES P., "The direct effect of Community law: conceptual issues", YEL 1996

Eleftheriades P., "A Union of Peoples", Oxford University Press, 2020

Eleftheriades P., "Germany's Failing Court", Verfassungsblog, 2020

Fabbrini F., "After the OMT Case: The Supremacy of EU Law as the Guarantee of the Equality of the Member States", German Law Journal (Volume 16, Issue 4, Cambridge University Press 2015

Alexander L. – Schauer F., "On Extrajudicial Constitutional Interpretation", 110 Harvard Law Review 1359, 1997

Hart L.A., "The Concept of Law", Oxford University Press 2012

Morison W.L., "John Austin", Stanford University Press 1982

Somek A. "The European Model of Transnational Democracy: A Tribute to Ernst -Wolfgang Bockenforde" German Lw Journal: Vol 19 Issue 2

Tridimas, T., "The General Principles of EU", Oxford EU Law Library, Oxford, 2007

Tridimas, T., "Horizontal effect of Directives: A missed opportunity??", ELR 1994

Scalia. A., "A Matter of Interpretation", Princeton University Press, 2018

Weinreb Lloyd L., "Legal Reason: The Use of Analogy in Legal Argument, Cambridge University Press, Cambridge, 2005

Ελληνόγλωσση

Bix, Brian, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ *Θεωρία και ερμηνευτικό πλαίσιο*, μτφρ. Καραστάθη Α. επιστ. Επιμέλ. Γιαταγάνας Ξ. Χατζής Α., Εκδόσεις Κριτική / Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2007

Ελευθεριάδης, Παύλος, Η απόφαση Weiss ως αποτυχία του Γερμανικού Συνταγματισμού Policy Brief ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ), 2020

Ηλιοπούλου-Στράγγα, Τζ., Καρλσρούη κατά Λουξεμβούργου και Φρανκφούρτης: Γερμανία κατά Ευρώπης; Σκέψεις με αφορμή την απόφαση του γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της 5ης Μαΐου 2020, European Law Association 2020

Κανελλοπούλου – Μαλούχου, Ν.Α., Η Χειραφέτηση της Ευρώπης, Συνταγματική Θεωρία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, 2012

Μανιτάκης, Α., Το "Σύνταγμα" της Ευρώπης αντιμέτωπο με την εθνική και λαϊκή κυριαρχία, εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, 2004

Μεταξάς, Αντ., «Η Ευρώπη σε Κρίση. Ανάμεσα σε Δίκαιο και Πολιτική», Εκδόσεις Σιδέρης Ι., Αθήνα, 2015

Μεταξάς, Αντ., Σκέψεις για την ποιοτική ιδιαιτερότητα της ενωσιακής έννομης τάξης, Constitutionalism, 2016

Μεταξάς, Αντ. , «Μετά την Ευρώπη τι? Πέρα από την φενάκη της μη θνητότητας», Η κρίση του Κράτους Δικαίου - The crisis of the rule of Law in the EU, Εκδόσεις ΕΥΡΑΣΙΑ, σελ. 37-48., 2019

Μεταξάς, Αντ., «Η Ποιοτική Ιδιαιτερότητα της Ενωσιακής Έννομης Τάξης *Αλληλένθεση, Κρίση, Εξαίρεση*» Εκδ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα, 2020

Παπαδοπούλου, Λίνα, Στοιχεία δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Introduction to EU law, Handbook, in Greek), Τόμος Α1, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2008

Παπαδοπούλου, Λίνα, Εθνικό Σύνταγμα και Κοινοτικό Δίκαιο: Το ζήτημα της "Υπεροχής", Αθήνα: Αντ. Σάκκουλα (National Constitution and European Law: the Issue of "supremacy"-monograph in Greek)', ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ.Ν.ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ, 2009

Παπαδοπούλου, Λίνα, Πέρα από την «υπεροχή»: ο έλεγχος «ultra vires» και συνταγματικής ταυτότητας των πράξεων ενωσιακών οργάνων εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων - Σχόλιο στην απόφαση PSPP της 5ης Μαΐου 2020 του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας, Περιοδικό «Το Σύνταγμα», τεύχος 4/2019, εκδ. Σάκκουλα, 2019

Παπαγιάννης, Δ., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 5η έκδοση, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2016

Πλιάκος, Δ. Αστέριος, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Θεσμικό και Ουσιαστικό Δίκαιο, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012

Στάγκος, Πέτρος, (2004), Η δικαστική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην κοινοτική Έννομη Τάξη – Η σχέση της με τη συνταγματική εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

Τσάτσος, Δ., Ευρωπαϊκή Συμπολιτεία, Για μια Ένωση Λαών με Ισχυρές Πατρίδες, εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα, 2011

Τσιλιώτης Χαράλαμπος, «Ποιος ενεργεί ultra vires, το ΔΕΕ ή το BVerfG; Η απόφαση PSPP του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου», [Syntagma Watch](#), 2020, τελευταία επίσκεψη 10/1/2023

Χριστιανός, Β., Εισαγωγή στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010

Χριστιανός, Β., Το ήπιο δίκαιο στην έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012

Χριστιανός, Β., Κουσκουνά, Μ., Παπαδοπούλου, Ρ.-Ε., Περάκης, Μ., Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από τη νομολογία, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2011